పోతన తెలుగు భాగవతము

ఏకాదశ ద్వాదశ స్కంధములు

ఊలపల్లి సాంబశివ రావు

పోతన తెలుగు భాగవతము

ఏకాదశ స్కంధము

అనుక్రమణిక

ఏకాదశ స్కంధము

ఉపోద్ఘాతము 1

భూభారంబువాపుట 1

యాదవులహతంబు 2

కృష్ణసందర్శనంబు...................... 3

వసుదేవ ప్రశ్నంబు...................... 7

విదేహర్షభసంభాషణ 9

హరిమునిసంభాషణ 12

అంతరిక్షుసంభాషణ.................. 13

ప్రబుద్ధునిసంభాషణ.................. 15

పిప్పలాయనభాషణ 16

ఆవిర్హోత్రుని భాషణ 17

నారయణఋషి భాషణ 19

వైకుంఠం మరలగోరుట.............. 25

ప్రభాసంకుబంపుట 26

ఉద్ధవునకుపదేశం 27

అవధూతసంభాషణ................. 29

శ్రీకృష్ణ నిర్యాణంబు 40

పూర్ణి.................................... 43

ద్వాదశ స్కంధము..................... 1

ఉపోద్ఘాతము............................ 1

రాజుల యుత్పత్తి...................... 2

కల్క్యవతారంబు 5

కలియుగధర్మ ప్రకారంబు........... 9

కల్పప్రళయ ప్రకారంబు............ 10

ప్రళయ విశేషంబులును........... 11

తక్షకదష్టుడైన పరీక్షిన్మృతి........ 13

సర్పయాగ విరమణ 14

పురాణానుక్రమణిక 15

మార్కండేయోపాఖ్యానంబు....... 18

ద్వాదశాదిత్యప్రకారంబు 21

పురాణగ్రంథ సంఖ్యలు............. 24

పూర్ణి 26

పోతన తెలుగు భాగవతము

ఏకాదశ స్కంధము

ఉపోద్ఘాతము

11-1-క. శ్రీ సీతాపతి! లంకే 1
శాసురసంహారచతుర! శాశ్వత! నుతవా 2
ణీసత్యధిభూభవవ్ర 3
త్రాసురరిపుదేవజాల! రామనృపాలా! 4

11-2-వ. మహనీయగుణగరిష్ఠులగు న మ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణ 1
వ్యాఖ్యాన వైఖరీ సమేతుండైన సూతుం డి ట్లనియె; నట్లు ప్రాయోప 2
విష్టుండైన పరీక్షిన్నరేంద్రుం గని శుకయోగీంద్రుం "డయ్యా! జన్మ 3
కర్మవ్యాధివిమోచనంబునకుఁ గారణంబగు దివ్యౌషధంబు గావున 4
శ్రీమన్నారాయణ కథామృతంబుఁ గ్రోలు" మని యిట్లనియె. 5

భూభారంబువాపుట

11-3-మ. బలవత్సైన్యముతోడఁ గృష్ణుఁడు మహాబాహా బలోపేతుఁడై 1
కలనన్ రాక్షసవీరవర్యుల వడిన్ ఖండించి, భూభారము 2
జ్జ్వలమై యుండఁగ ద్యూతకేళి కతనం జావంగఁ గౌరవ్య స 3
ద్బలముంబాండవ సైన్యమున్నడఁచె భూభాగంబు గంపింపఁగన్. 4

11-4-వ. అంత. 1

11-5-క. మునివరులు సంతసిల్లిరి 1

య**న**యము నందాదులకును హర్షం బయ్యెం;
ద**న** నిజభక్తులు యాదవ
ఘ**న**వీరసమూహ మపుడు గడు నొప్పెసఁగెన్.

11-6-మ. వి**ది**తుండై సకలామరుల్ గొలువ నుర్వీభారమున్ మాన్పి, దు
ర్మ**ద** సంయుక్త వసుంధరాధిపతులన్ మర్దించి, కంసాదులం
దు**ది**ముట్టన్ వధియించి, కృష్ణుఁ డతిసంతుష్టాత్ముఁడై యున్నచో
య**దు** సైన్యంబులు భూమి మోవఁగ నసహ్యం బయ్యె నత్యుగ్రమై.

11-7-సీ. ఈ రీతి శ్రీకృష్ణుఁ డేపారఁ బూతనా
శకట తృణావర్త సాల్వ వత్స
చాణూర ముష్టిక ధేను ప్రలంబక
దైత్యాఘ శిశుపాల దంతవక్త్ర
కంస పౌండ్రాదిక ఖండనం బొనరించి
యటమీఁదఁ గురుబలం బణఁచి మఱియు
ధర్మజు నభిషిక్తుఁ దనరఁగాఁ జేసిన
నతఁడు భూపాలనం బమరఁ జేసె

11-7.1-తే. భక్తులగు యాదవేంద్రులఁ బరఁగఁ జూచి
యన్యపరిభవ మెఱుఁగ రీ యదువు లనుచు
వీరిఁ బరిమార్ప నేఁ దక్క వేఱొకండు
దైవ మిఁక లేదు త్రిభువనాంతరమునందు.

యాదవులహతంబు

11-8-వ. అని వితర్కించి జగదీశ్వరుం "డత్యున్నత వేణుకాననంబు వాయు
వశంబున నొరసికొన ననలం బుద్భవంబయి దహించుచందంబున
యదుబలంబుల కన్యోన్య వైరానుబంధంబులు గల్పించి హతం బొన
ర్చెద" నని విప్రశాపంబు మూలకారణంబుగాఁ దలంచి యదుబలం

బుల నడంచె నని పలికిన మునివరునకు రాజేంద్రుం డిట్లనియె.

11-9-క.
"హరిపాదకమల సేవా
పరులగు యాదవుల కెట్లు బ్రాహ్మణశాప
స్ఫురణంబు సంభవించెనొ
యరయఁగ సంయమివరేణ్య! యానతి యీవే!"

11-10-క.
అనిన జనపాలునకు ని
ట్లని సంయమికులవరేణ్యుఁ డతి మోదముతో
విను మని చెప్పఁగఁ దొడఁగెను
ఘనతర గంభీర వాక్ప్రకాశస్ఫురణన్.

కృష్ణసందర్శనంబు

11-11-వ.
నిరుపమసుందరం బయిన శరీరంబు ధరియించి సమస్త కర్మ
తత్పరుండై పరమేశ్వరుండు యదువుల నడంగింపఁ దలఁచు సమ
యంబున జటావల్కల కమండలుధారులును, రుద్రాక్షభూతిభూ
షణ ముద్రాముద్రితులును, కృష్ణాజినాంబరులును నగు విశ్వామి
త్రాసిత దుర్వాసోభృగ్వంగిరః కశ్యప వామదేవ వాలఖిల్యాత్రి వసిష్ఠ
నారదాది మునివరులు స్వేచ్ఛావిహారంబున ద్వారకానగరంబున
కరుదెంచి యందు.

11-12-సీ.
ఘనుని శ్రీకృష్ణునిఁ గౌస్తుభాభరణునిఁ
గర్ణకుండలయుగ్మ ఘనకపోలుఁ
బుండరీకాక్షు నంభోధరశ్యామునిఁ
గలిత నానారత్న ఘన కిరీటు
నాజానుబాహు నిర్గళాయుధహస్తు
శ్రీకరపీతకౌశేయవాసు

రుక్మిణీనయన సరోజ దివాకరు
బ్రహ్మాదిసుర సేవ్యపాదపద్ము

11-12.1-తే. దుష్టనిగ్రహ శిష్టసంతోషకరుఁ
గోటిమన్మథలావణ్యకోమలాంగు
నార్తజనరక్షణైకవిఖ్యాతచరితుఁ
గనిరి కరుణాసముద్రుని ఘనులు మునులు.

11-13-క. వచ్చిన మునిసంఘములకు
విచ్చలవిడి నర్ఘ్యపాద్యవిధు లొనరింపన్
మెచ్చగు కనకాసనముల
నచ్చుగఁ గూర్చుండి వనరుహాక్షునితోడన్.

11-14-క. “జనములు నిను సేవింపని
దినములు వ్యర్థంబు లగుచుఁ దిరుగుచు నుండుం
దనువులు నిలుకడ గావఁట
వనములలో నున్ననైన వనరుహనాభా!

11-15-క. తరణంబులు భవజలధికి
హరణంబులు దురితలతల కాగముముల కా
భరణంబు లార్తజనులకు
శరణంబులు, నీదు దివ్యచరణంబు లీలన్.

11-16-మత్త. ఒక్క వేళను సూక్ష్మరూపము నొందు దీ వణుమాత్రమై
యొక్క వేళను స్థూలరూపము నొందు దంతయు నీవయై
పెక్కురూపులు దాల్తు నీ దగు పెంపు మాకు నుతింపఁగా
నక్కజం బగుచున్న దేమన? నంబుజాక్ష! రమాపతీ!

11-17-క. శ్రీనాయక! నీ నామము

నానాభవరోగకర్మనాశమునకు వి
న్నాణం బగు నౌషధ మిది
కానరు దుష్టాత్ము లకట! కంజదళాక్షా!"

11-18-వ.
అని యనేకవిధంబులం బ్రస్తుతించిన మునివరులం గరుణాకటాక్ష
వీక్షణంబుల నిరీక్షించి, పుండరీకాక్షుం డిట్లనియె; "మదీయధ్యాన
నామస్మరణంబులు భవరోగహరణంబులును, బ్రహ్మ రుద్రాదిక
శరణంబులును, మంగళకరణంబులును నగు" ననియును, "నా
రూపంబులైన మేదినీసురుల పరితాపంబులఁ బరిహరించు పురు
షుల నైశ్వర్యసమేతులంగాఁ జేయుదు" ననియును, యోగీశ్వరే
శ్వరుండయిన యీశ్వరుం డానతిచ్చి యనంతరంబ "మీర లిచ్చ
టికివచ్చిన ప్రయోజనంబేమి?" యనిన వారలు "భవదీయ పాదార
వింద సందర్శనార్థంబు కంటె మిక్కిలి విశేషం బొండెద్ది?" యని
వాసుదేవవదనచంద్రామృతంబు నిజనేత్రచకోరంబులం గ్రోలి య
థేచ్ఛా విహారులై ద్వారకానగరంబున కనతి దూరంబున నుండు
పిండారకం బను నొక్క పుణ్యతీర్థంబున కరిగి; రంత.

11-19-క.
దర్పించి యాదవులు తమ
నేర్పునఁ గొమరారు సాంబు నెలఁతుకరూపం
బేర్పడ శృంగారించియుఁ
గర్పూర సుగంధి పోల్కిఁ గావించి యొగిన్.

11-20-ఉ.
మూఁకలుగూడి యాదవులు ముందటఁ బెట్టుక యార్చి నవ్వుచుం
బోకలఁ బోవుచున్ మునిసమూహము కొయ్యన సాఁగి మ్రొక్కుచుం
"బ్రాకటమైన యీ సుదతి భారపుగర్భమునందుఁ బుత్త్రుఁడో
యేకత మందు బాలికయొ యేర్పడఁ జెప్పు" డటన్న నుగ్రులై.

11-21-క.
యదుడింభకులను గనుఁగొని

"మదయుతులై వచ్చి" రనుచు మదిలో రోషం
బొదవఁ గనుఁగొనల నిప్పులు
సెదరఁగ "హాస్యంబు సనునె చేయఁగ" ననుచున్.

11-22-క.

"వాలాయము యదుకుల ని
ర్మూలకరం బైన యట్టి ముసలం బొక టీ
బాలిక కుదయించును బొం
డాలస్యము లే" దటంచు నటఁబల్కుటయున్.

11-23-వ.

మదోద్రేకులైన యాదవబాలకులు మునిశాపభీతులై వడవడ
వడంకుచు సాంబకుక్షినిబద్ధ చేల గ్రంథివిమోచనంబు సేయు
సమయంబున ముసలం బొక్కటి భూతలపతితం బయిన విస్మ
యంబు నొంది దానిం గొని చని దేవకీనందను సన్నిధానంబునం
బెట్టి యెఱింగించిన నతం డాత్మకల్పిత మాయారూపం బగుట
యెఱింగియు, నెఱుంగని తెఱంగున వారలం జూచి యిట్లనియె.

11-24-క.

"మది సెడి కన్నులుగానక
మదయుతులై మునులఁ గల్లమాటలఁ జెనయం
గదిసి కులక్షయకారణ
విదితం బగు శాప మొందు వెఱ్ఱులుఁ గలరే?

11-25-క.

ధరణీసురశాపమునకు
హరిహరబ్రహ్మాదులైన నడ్డము గలరే?
నరు లనఁగ నెంత వారలు
గర మరుదుగఁ బూర్వజన్మకర్మముఁ ద్రోవన్?

11-26-వ.

అది గావున యతి నిందాపరత్వంబున యదువంశనాశం బగు;
సందియంబులే" దని పరమేశ్వరుండు వారలం జూచి "సముద్ర

తీరంబున నొక్క మహాపర్వతం బున్నది; యందు నుండు నత్యు
చ్ఛ్రయ విశాలభీషణం బగు పాషాణంబున మీ భుజాబలంబుచేత
నీ ముసలంబు దివిచి దీని చూర్ణంబు సింధు కబంధంబులఁ గలిపి
రండు; పొండ"ని జగద్విభుండైన కృష్ణుం డానతిచ్చిన, వారు నట్ల
చేసి తత్కీలితం బయిన లోహఖండంబును సరకుగొనక సాగరం
బునఁ బడవైచిన నొక్కఝషంబుగ్రసించిన, దాని నొక్క లుబ్ధకుండు
జాలమార్గంబునఁ బట్టికొని, తదుదరగతంబయిన లోహఖండంబు
దెచ్చి బాణాగ్రంబున ముల్కిగా నొనర్చె" నని తత్కథావృత్తాంతంబు
సెప్పిన బాదరాయణిం గనుంగొని రాజేంద్రుం డిట్లనియె.

11-27-క. “చి**త్తం** బే క్రియ నిలుచుం?
జి**త్త**జగురు పాదపద్మ సేవ సదా య
త్యు**త్త**మ మని వసుదేవుఁడు
చి**త్త**ముఁ దగ నిల్పి యెట్లు సెందె మునీంద్రా!"

11-28-వ. అని యడిగిన రాజునకు శుకుం డిట్లనియె.

వసుదేవ ప్రశ్నంబు

11-29-క. వి**ను**ము నృపాలక! సెప్పెద
ఘ**న**మై విలసిల్లు పూర్వకథ గల దదియున్
ము**ను** ద్వారక కేతెంచియు
నొ**న**రఁగ నారదుఁడు గృష్ణు నొయ్యనఁ గాంచెన్.

11-30-వ. అట్లు దేవముని కృష్ణసందర్శనార్థం బరుగుదెంచి తద్గృహాభ్యంతర
మున కరిగిన, వసుదేవుం డ మ్మునీంద్రుని నర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం
బూజించి, కనకాసనాసీనుం గావించి, యుచిత కథావినోదంబులం
బ్రొద్దుపుచ్చుచు నిట్లనియె; “యే నరుండు నారాయణచరణసరసీ

రుహ భజనపరాయణత్వంబు నిరంతరంబు నొందం; డట్టివానికి
మృత్యువు సన్నిహితంబై యుండు; నీ దర్శనంబునం గృతార్థుం
డనైతి; నచ్యుతానంత గోవింద నామస్మరణైకాగ్రచిత్తులైన మీవంటి
పుణ్యపురుషుల సమాగమంబున లోకులు సుఖాశ్రయులయి
యుండుదురు; దేవతాభజనంబు సేయువారిని గీర్వాణులు నను
గ్రహింతు; రట్లు సజ్జనులును దీనవత్సలులునగు వారలు పూజ
నాది క్రియలచే నా దేవతలను భక్తి సేయుదురు; కావున శ్రీ మహా
భాగవత కథాసమూహంబులం గల ధర్మంబు లడిగెద; నేయే ధర్మం
బులు శ్రవణ సుఖంబులుగా వినిన దండధరకింకర తాడనంబు
లం బడక, ముకుందచరణారవింద వందనాభిలాషులయి పరమ
పదప్రాప్తు లగుదు; రా ధర్మంబు లానతిమ్ము; తొల్లి గోవిందునిం బు
త్రుంగాం గోరి ముక్తిమార్గం బెఱుంగలేక దేవతామాయం జేసి చిక్కి
చిత్తవ్యసనాంధకారం బగు సంసారంబునం దగులువడి యున్న
వాండ; హరికథామృతంబు వెల్లిగొల్పు; మట్లయిన సుఖంబుగలుగు
ననిన వసుదేవ కృతప్రశ్నుం డైన నారదుండు వాసుదేవ కథా
ప్రసంగ సల్లాపహర్ష సమేతుండై సంతసం బంద నిట్లనియె.

11-31-క.
“నను నీవు సేయు ప్రశ్నము
జనసన్నుత! వేదశాస్త్రసారాంశంబై
ఘనమగు హరిగుణకథనము
విను” మని, వినిపింపం దొడంగె వేడ్క దలిర్పన్.

11-32-క.
“అతిపాపకర్ములైనను
సతతము నారాయణాఖ్యశబ్దము మదిలో
వితతంబుగం బఠియించిన
చతురులం గొనియాడం గమలసంభవు వశమే?

విదేహార్షభసంభాషణ

11-33-వ. అట్లు గావున పరమేశ్వరభక్తిజనకంబై కైవల్యపదప్రాప్తికరంబయి యొప్పుచున్న విదేహార్షభసంవాదంబు నాఁ బరగు నొక్క పురాతన పుణ్యకథావిశేషం బెఱింగించెద సావధాన మనస్కుండపై యాకర్ణింపు" మని యిట్లనియె

11-34-తే.
"వినుము స్వాయంభువుండను మనువునకును
రమణ నుదయించె నఁట ప్రియవ్రతుఁ డనంగఁ
దనయుఁ; డాతని కాగ్నీధ్రుఁ డనఁగ సుతుఁడు
జాతుఁ డయ్యెను భువనవిఖ్యాతుఁ డగుచు.

11-35-వ. ఆ యాగ్నీధ్రునకు నాభి యను ప్రాజ్ఞుం డగు తనూభవుం డుద యించి బలిచక్రవర్తితో మైత్రింజేసి ధారుణీభారంబు పూని యాజ్ఞా పరిపాలనంబున నహితరాజన్య రాజ్యంబులు స్వవశంబులు గావిం చుకొని యుండె; నంతట నాభికి సత్పుత్రుం డయిన ఋషభుండు పుట్టి; నతండు హరిదాసుండై సుతశతకంబుఁ బడసె; నందగ్రజుండ యిన భరతుం డను మహానుభావుఁడు నారాయణపరాయణుండై యిహలోకసుఖంబులం బరిహరించి, ఘోరతపం బాచరించి జన్మ త్రితయంబున నిర్వాణసుఖపారవశ్యంబున సకలబంధ విముక్తుం డై వాసుదేవపదంబు నొందె; నాతని పేర నతం డేలిన భూఖండంబు భారతవర్షం బను వ్యవహారంబున నెగడి జగంబులఁ బ్రసిద్ధం బయ్యె; మఱియు నందుఁ దొమ్మండ్రు కుమారులు బల పరాక్రమ ప్రభావ రూప సంపన్నులయి నవఖండంబులకు నధిష్ఠాతలైరి; వెండియు వారలలో నెనుబది యొక్కండ్రు కుమారులు నిత్య కర్మానుష్ఠాన పరతంత్రులై విప్రత్వం బంగీకరించి; రందుఁ గొందఱు శేషించిన వారులు కవి హర్యంతరిక్ష ప్రబుద్ధ పిప్పలాయ నావిర్హోత్ర ద్రమిళ చమస కరభాజను లనం బరఁగు తొమ్మం డ్రూర్ధ్వరేతస్కు లయి బ్రహ్మవిద్యావిశారదు లగుచు, జగత్త్రయంబును బరమాత్మ స్వరూ

పంబుగాఁ దెలియుచు ముక్తులై యవ్యాహతగమను లగుచు, సుర
సిద్ధ సాధ్య యక్ష గంధర్వ కిన్నర కింపురుష నాగలోకంబు లందు
స్వేచ్ఛావిహారంబు సేయుచు నొక్కనాఁడు.

11-36-క. జగదేకనాథు గుణములు
మిగులఁగ సంస్మరణతోడ మీఱిన భక్తిం
బగలును రాత్రియు సంధ్యలుఁ
దగిలి జితేంద్రియులు నైన తపసులు ధాత్రిన్.

11-37-క. ఊహింపఁ బుణ్యుఁ డైన వి
దేహుని యజ్ఞాంతమందు నేతెంచినచో
గేహము వెడలి యెదుర్కొని
మోహవివర్జితులఁ బుణ్యమునిసంఘములన్.

11-38-తే. అర్ఘ్యపాద్యాదివిధులను నర్థితోడఁ
బూజ గావించి వారలఁ బ్రోలుపు మిగుల
నుచితపీఠంబులందును నునిచి యెలమి
నవమునిశ్రేష్ఠులను భూమినాయకుండు.

11-39-క. వారల కి ట్లను "మీరలు
గారవమున విష్ణుమూర్తిఁ గైకొనిన మహా
భూరితపోధనవర్యులు
సారవిహీనంబు లైన సంసారములన్.

11-40-క. ఏ రీతి గడప నేర్తురు?
క్రూరులు బహుదుఃఖరోగకుత్సిత బుద్ధుల్
నీరసులు నరులుగావున
నారయ సుజ్ఞానబుద్ధి నానతి యీరే?

కవి సంభాషణ

11-41-వ. మఱియు సకలజంతుసంతానంబుకంటె మానుషాకారంబు నొందుట దుర్లభం; బంతకంటె నారాయణచరణయుగళస్మరణ పరాయణులగుట దుష్కరంబు; గావున నాత్యంతికంబగు క్షేమంబడుగవలసెఁ; బరమేశ్వరుండు ప్రపత్తినిష్ఠులకు సారూప్యం బెట్లొసంగు నత్తెఱం గానతిం” డనిన విని విదేహభూపాలునకు హరికథామృతపానాతిపరవశులైన మునిసమాజంబునందుఁ గవి యను మహానుభావుం డిట్లని చెప్పం దొడంగె; “నరిషడ్వర్గంబునందు నీషణత్రయంబుచేతం దగులువడి మాత్సర్యయుక్త చిత్తుం డగు నట్టి వానికెవ్విధంబున నచ్యుత పాదారవింద భజనంబు సంభవించు? విశ్వంబును నాత్మయు వేఱుగా భావించు వానికి భీరుత్వం బెట్లు లే? దవిద్యాంధకారమగ్నులకు హరిచింతనంబెట్లు సిద్ధించు? నట్టి నరుండు తొంటికళేబరంబు విడిచి పరతత్త్వం బెబ్భంగిం జేరు? ముకుళీకృతనేత్రుండయిన నరుండు మార్గభ్రమణంబునఁ దొట్రుపాటువడి చను చందంబున విజ్ఞానవిమలహృదయభక్తిభావనావశంబు లేకున్నఁ బరమపదంబు వీరికెవ్విధంబునంగలుగు? నని యడిగితివి; గావునఁ జెప్పెద; సావధానుండవై యాకర్ణింపుము.

11-42-క. కరణత్రయంబు చేతను
నరుఁడే కర్మంబు సేయు నయ్యైవేళన్
హరి కర్పణ మని పలుకుట
పరువడి సుజ్ఞాన మండ్రు పరమమునీంద్రుల్.

11-43-వ. జ్ఞానాజ్ఞానంబు లందు సంకలితుండైన స్మృతి విపర్యయంబు నొందు; నట్లుగావున గురుదేవతాత్మకుం డయి, బుద్ధిమంతుండైన మర్త్యుండు శ్రీ వల్లభు నుత్తమోత్తమునిఁగాఁ జిత్తంబునఁ జేర్చి సేవింపవలయు; స్వప్న మనోరథేచ్ఛాద్యవస్థలయందు సర్వసంకల్పనాశం బగుటంజేసి, వానిఁ గుదియం బట్టి నిరంతర హరిధ్యానపరుం

డైనవానికిఁ గైవల్యంబు సులభముగఁ గరతలామలకంబై యుండు.

11-44-సీ. సంతతంబును గృష్ణ సంకీర్తనంబులు
వీనుల కింపుగ వినఁగవలయు
హర్షంబుతోడుత హరినామకథనంబు
పాటలఁ నాటలఁ బరఁగవలయు
నారాయణుని దివ్యనామాక్షరంబులు
హృద్వీథి సతతంబు నెన్నవలయుఁ
గంజాక్షులీలలు కాంతారముల నైన
భక్తి యుక్తంబుగాఁ బాడవలయు
11-44.1-తే. వెఱ్ఱిమాడ్కిని లీలతో విశ్వమయుని
నొడువుచును లోకబాహ్యత నొందవలయు
నింతయును విష్ణుమయ మని యెఱుఁగవలయు
భేద మొనరింప వలవదు మేదినీశ!

హరిమునిసంభాషణ

11-45-వ. అనిన విదేహభూపాలుడు "భాగవతధర్మం బెద్ది? యే ప్రకారంబు
నం బ్రవర్తించు? వారల చిహ్నంబు లెవ్వి? యంతయు నెఱింగింప
నీవ యర్హుండ" వనిన నందు హరి యను మహాత్ముం డిట్లనియె.

11-46-తే. "సర్వభూతమయుండైన సరసిజాక్షుఁ
డతఁడె తన యాత్మయం దుండు ననెడువాఁడు
శంఖచక్రధరుం డంచుఁ జనెడువాఁడు
భక్తిభావాభిరతుఁడు వో భాగవతుఁడు.

11-47-క. "వర్ణాశ్రమధర్మంబుల
నిర్ణయకర్మములఁ జెడక నిఖిలజగత్సం

పూర్ణుఁడు హరి" యను నాతఁడె
వర్ణింపఁగ భాగవతుఁడు వసుధాధీశా!

11-48-వ. ఇట్లు సర్వసంగపరిత్యక్తుండై నిఖిలాంతరాత్ముండై పరమేశ్వరు
డరుణగభస్తి కిరణ సహస్రంబుల లోకత్రయంబుం బావనంబు
సేయు చందంబునం దన చరణారవింద రజఃపుంజంబు చేతం బవి
త్రంబు సేయుచు, సురాసురజేగీయమానసేవ్యం బైన జనార్దన
పాదారవిందంబులకు వందనాభిలాషుఁడై భక్తియు లవమాత్రంబు
నుం జలింపనీక సుధాకరోదయంబున దివాకరజనితతాపనివార
ణం బయిన భంగి నారాయణాంఘ్రినఖమణిచంద్రికా నిరస్త హృద
యతాపుండై యాత్మీయభక్తిరశనానుబంధబంధురంబైన వాసు
దేవ చరణసరోరుహ ధ్యానానందపరవశుం డగు నతండు భాగవత
ప్రధానుం" డని యెఱింగించిన విని విదేహుం డిట్లనియె.

11-49-క. గజరాజవరదు గుణములు
త్రిజగత్పావనము లగుటఁ దేటపడంగా
సుజనమనోరంజకముగ
విజితేంద్రియ! వినఁగ నాకు వేడుక పుట్టెన్.

అంతరిక్షుసంభాషణ

11-50-వ. అనిన విని యంతరిక్షుం డను ఋషి శ్రేష్ఠుం డిట్లనియె.

11-51-క. పరమబ్రహ్మ మనంగాఁ
బరతత్త్వ మనంగఁ బరమపద మనఁగను నీ
శ్వరుఁ డనఁ గృష్ణుఁ డన జగ
ద్భరితుఁడు నారాయణుండు దా వెలుఁగొందున్.

11-52-వ. అవ్యక్తనిర్గుణపరబ్రహ్మంబునందుఁ దనకు విపర్యయంబుగా జననంబయిన జ్ఞానంబె విష్ణుమాయ యనంబడుఁ; బరమేశ్వరుఁ డట్టి మాయచేత జగంబు నిర్మించి నిశ్చింతుండై యుండు; నింద్రియార్థభ్రమణంబు సేసెడు దుర్మతులకు సుషుప్త్యాద్యవస్థలు వరుసన కలుగుటంజేసి పరమేశ్వరునిం బొందరామి యను నాలుగవ యవస్థయుఁ గలుగు; స్వప్నంబునందు గ్రాహ్యగ్రాహక గ్రహణంబులను త్రివిధభేదంబు గలిగియుండు; నీచందంబున నవిద్యాంధకారసంవృతంబై మూఁడు విధంబులఁ బర్యవసించు మనోరథంబు స్వప్నావస్థయం దణంగిన క్రియఁ ద్రివిధం బగు మాయయు నాత్మయందు లీనంబగుఁ; బరమేశ్వరుండు మొదలం బృథివ్యాది మహాభూతమయం బయిన సృష్టిని గలుగఁజేసి యందుఁ బంచభూతాత్మకంబయిన యాత్మ కేకాదశేంద్రియంబులచేత భేదంబు పుట్టించుచు, గుణంబులచేత గుణంబు లంగీకరించుచు నాత్మ యందుఁ బ్రద్యోతితగుణంబులవలన గుణానుభవంబుఁ జేయుచు నున్నవాఁడై, సృష్టి నాత్మీయంబుగాఁ భావించు; దేహి కర్మమూలంబున నైమిత్తిక కర్మంబుల నాచరించుచుఁ దత్ఫలం బంగీకరించి దుఃఖైకవశుండై వర్తించుఁ; బెక్కు దుఃఖంబులం బడిన యా దేహి కర్మఫలప్రాప్తుం డగుచు భూత సంప్లవపర్యంతంబు పరవశుండై జన్మమరణంబులం బొరలుచుండు; నంత్యకాలం బాసన్నంబయిన ద్రవ్యగుణస్వరూపం బగు జగంబు ననాదినిధనంబగు కాలంబు ప్రకృతింబొందించు; నటమీఁద శతవర్షంబులు వర్షంబు లేమిచేత నత్యుగ్రలోకలోచనుతేజంబున సకలలోకంబులు దహింపఁబడు; నంత నధో లోకంబుననుండి సంకర్షణముఖజనితానలం బూర్ధ్వశిఖాజాలంబుల వాయుసహాయంబై దిక్కులయం దెల్లఁ బ్రవర్తించు; నటమీఁద సంవర్తక వలాహక గణంబులు నూఱు హాయనంబులు సలిలధారాపాతంబుగా వర్షంబు గురియు; నందు విరాడ్రూపంబు లీనంబగు; నంతనీశ్వరుం డింధనాగ్నిచందంబున నవ్యక్తంబుఁబ్రవేశించు; తదనంతరంబ ధరణీ మండలంబు వాయుహృతగంధం బై కబంధ

రూపంబుఁదాల్చు; నా జలంబు హృతరసంబై తేజోరూపంబు నొందు
నా తేజంబు తమో నిరస్తం బై వాయువం దడంగు; నా గంధవ
హుండు స్పర్శవిరహితుం డయి యాకాశంబు నందు సంక్రమిం
చు; నా విష్ణుపదంబును విగత శబ్దగుణంబు గలది యై యాత్మ
యందడంగు; నింద్రియంబులును మనంబును బుద్ధియు వికారం
బులతోడ నహంకారంబుఁ బ్రవేశించు; నా యహంకారంబును స్వ
గుణయుక్తంబై పరమాత్ముని జేరు; నిట్లు త్రివ ర్ణాత్మకయై సర్గ
స్థితి లయకారిణి యగు మాయ యిట్టిది" యని తత్స్వ రూప
మాహాత్మ్యంబులు వివరించిన నరపాలుం డిట్లనియె.

11-53-ఉ.
"జ్ఞానవిహీనులైన నరసంఘముఁ గానఁగరాని మాయఁ దా
లోన నడంచి యెట్లు హరిలోకముఁ జెందుదు రంతయుం దగన్
భూనుత! సత్యవాక్యగుణభూషణ! యిక్కథ వేడ్కతోడుతం
బూనికఁ జెప్పు మన్నను బ్రబుద్ధుఁడు నిట్లను గారవంబునన్.

ప్రబుద్ధునిసంభాషణ

11-54-వ.
సూర్యోదయాస్తమయంబులం బ్రతిదినంబు నాయువు క్షీణంబు
నొంద, దేహ కళత్ర మిత్ర భ్రాతృమమత్వ పాశబద్ధులై విడివడును
పాయంబు గానక సంసారాంధకారమగ్నులయి గతాగతకాలంబు
ల నెఱుంగక దివాంధంబులగు జంతుజాలంబుల భంగి జన్మ జరా
రోగ విపత్తి మరణంబు లందియు, శరీరంబ మేలనుచుఁ బ్రమోద
మోహమదిరాపానమత్తులై విషయాసక్తతం జిక్కి తమ్ముఁ దారె
ఱుంగక యుండి విరక్తిమార్గంబు దెలియక వర్తించు మూఢు లగు
జనంబుల పొంతలఁ బోవక కేవల నారాయణ భక్తి భావంబు గల
సద్గురుం బ్రతిదినంబును భజియించి; సాత్త్వికంబును, భూతద
యయును, హరికథామృతపానంబును, బ్రహ్మచర్యవ్రతంబును,
విషయంబుల మనంబు సేరకుండుటయు, సాధు సంగంబును,

సజ్జన మైత్రియు, వినయసంపత్తియు, శుచిత్వంబును, తపంబును, క్షమము, మౌనవ్రతంబును, వేదశాస్త్రాధ్యయన తదర్థానుష్ఠానంబులును, నహింసయు, సుఖదుఃఖాది ద్వంద్వసహిష్ణుతయు, నీశ్వరుని సర్వగతునింగా భావించుటయు, ముముక్షుత్వంబును, జనసంగ వర్జనంబును, వల్కలాది ధారణంబును, యదృచ్ఛాలాభ సంతుష్టియు, వేదాంతశాస్త్రార్థ జిజ్ఞాసయును, దేవతాంతరనిందా వర్జనంబును, గరణత్రయ శిక్షణంబును, సత్యవాక్యతయు, శమదమాదిగుణ విశిష్టత్వంబును, గృహారామ క్షేత్ర కళత్ర పుత్ర విత్తాదుల హరికర్పణంబు సేయుటయు, నితర దర్శన వర్జనంబు సేయుటయును భాగవతోత్తమధర్మంబు" లని చెప్పియిట్లనియె.

11-55-క.
"హరిదాసుల మిత్రత్వము
మురరిపుకథ లెన్నికొనుచు మోదముతోడన్
భరితాశ్రుపులకితుండై
పురుషుఁడు హరిమాయ గెల్చు భూపవరేణ్యా!"

11-56-వ.
అనిన రాజేంద్రుండు వారల కిట్లనియె; "భాగవతులారా! సకలలోకనాయకుం డగు నారాయణుం డనంబరఁగిన పరమాత్ముని ప్రభావంబు వినవలతు; నానతిం" డనినఁ బిప్పలాయనుం డిట్లనియె.

పిప్పలాయనభాషణ

11-57-సీ.
నరవర! విను జగన్నాథుని చారిత్ర
మెఱిఁగింతు నీమది కింపు మిగుల
లసదుద్భవస్థితిలయ కారణంబయి
దేహేంద్రియాదులఁ దిరము గాఁగఁ
జొనుపు నెప్పుడు పరంజ్యోతిస్స్వరూపంబు

జ్వాలల ననలుండుఁ జనని పగిది
నింద్రియంబులు నాత్మ నెనయవు శబ్దంబు
పొరయక సుషిరంబుఁ బొందు సత్య

11-57.1-తే. మనఁగ సత్త్వరజస్తమోమయగుణంబు
మహదహంకారరూపమై మహిమ వెలయు
చేతనత్వంబు గలదేని జీవ మందు
రిదియ సదసత్స్వరూపమై యెన్నఁబడును.

11-58-వ. దీనికిం బెక్కైనది పరమాత్మగా నెఱింగి కమలసంభవాదులు నుతియింతు; రిట్టి పరమాత్మ స్థావరజంగమంబుల నధిష్ఠించి వృద్ధిక్షయంబులం బొందక నిమిత్తమాత్రంబునం దరులతాదు లందు జీవంబు లేక తదంతరస్థుండై వర్తించు; నంత సర్వేంద్రియావృతంబైన యాకారంబు నష్టంబైన మనంబునుం బాసి శ్రుతివిరహితుండై తిరుగుచుండు; నిర్మల జ్ఞానదృష్టి గలవానికి భానుప్రభాజాలంబు దోఁచిన క్రియను, సుజ్ఞానవంతుడు హరిభక్తిచేత గుణకర్మార్థంబులైన చిత్తదోషంబులు భంజించి భగవత్పదనంబు సేరు" ననిన విని రా జిట్లనియె.

11-59-క. "పురుషుం డే యే కర్మము
పరువడిఁ గావించి పుణ్యపరుఁడై మనుఁ? దా
దురితములుఁ దొరఁగి మురరిపు
చరణయుగం బెట్లు సేరు? సన్మునివర్యా!"

ఆవిర్హోత్రుని భాషణ

11-60-వ. అనిన విని యం దావిర్హోత్రుం డిట్లనియెఁ; "గర్మాకర్మ వికర్మ ప్రతిపాదకంబు లగు శ్రుతివాదంబులలౌకికవర్ణితంబు; లట్టి యామ్నాయంబులు సర్వేశ్వరస్వరూపంబులు గాన విద్వాంసులు నెఱుంగ

లే; రవి కర్మాచారంబు లనంబడు; మోక్షంబుకొఱకు నారాయణ
భజనంబు పరమపావనంబు; వేదోక్తంబుల నాచరింపక ఫలంబు
లకు వాంఛ సేయువార లనేక జన్మాంతరంబులం బడయుదురు;
మోక్షంబు నపేక్షించు వాఁడు విధి చోదిత మార్గంబున హరిం బూ
జింపవలయు; నట్టి పూజాప్రకారం బెట్లనినఁ, బవిత్రగాత్రుం డయి
జనార్దను సన్నిధిం బూతచిత్తుండై, షోడశోపచారంబులఁ జక్రధరు
నారాధించి, గంధ పుష్ప ధూప దీప నైవేద్యంబులు సమర్పించి,
సాష్టాంగదండ ప్రణామంబు లాచరించి, భక్తిభావనా విశేషుండగు
నతండు హరింజేరు" నని చెప్పిన విని విదేహుం డిట్లనియె; "నీశ్వ
రుం డే యే కర్మంబుల నాచరించె, నంతయు నెఱిగింపు" మనినఁ
ద్రమిళుం డిట్లనియె.

11-61-క. తారల నెన్నఁగ వచ్చును;
భూరేణుల లెక్కపెట్టఁ బోలును ధాత్రిన్;
నారాయణగుణకథనము
లారయ వర్ణింపలేరు హరబ్రహ్మాదుల్.

11-62-వ. అట్లు గావున నాత్మసృష్టంబైన పంచభూతనికరంబును పురం బొన
రించి, యందు నిజాంశంబునం బ్రవేశించి, సగుణనిష్ఠుండై నారా
యణాభిధానంబు గల ఋషీశ్వరుం డగు పరమేశ్వరుండు వెలుఁ
గొందె; నతని దశేంద్రియంబులచేఁ బాలితంబులైన దేహంబులు
ధరించి, జగద్రక్షకత్వ సంహారకత్వాది గుణంబులు గలుగుటం జేసి
గుణనిష్ఠుండయి రజస్సత్త్వతమో గుణంబుల బ్రహ్మ విష్ణు రుద్ర
మూర్తులనం బరఁగి, త్రిగుణాత్మకుం డనంబడు నారాయణాఖ్యుని
చరిత్రం బెఱింగించెద; నాకర్ణింపుము.

నారాయణఋషి భాషణ

11-63-క.
ధర్ముండు దక్షపుత్త్రిక
నిర్మలమతిఁ బెండ్లియాడి నెఱిఁ బుత్త్రుని స
త్కర్ముని నారాయణ ఋషి
నర్మిలిఁ గనె నతఁడు బదరికాశ్రమ మందున్.

11-64-తే.
అట్టి నారాయణాహ్వయుం డైన మౌని
బదరికాశ్రమమందు నపార నిష్ఠఁ
దపముఁ గావింప బలభేది దలఁకి మదిని
మీనకేతను దివిజకామినులఁ బనిచె.

11-65-వ.
వారు నారాయణాశ్రమంబునకు నతని తపో విఘ్నంబు సేయ
వచ్చు నప్పు డవ్వనంబు సాల రసాల బిల్వ కదళీ ఖర్జూర జంబు
జంబీర చందన పున్నాగ మందారాది వివిధ వృక్ష నిబిడంబును,
పుష్ప ఫల భరిత శాఖావనమ్ర తరులతా బృందంబును, మాధవీ
కుంజమంజరీ పుంజ మకరందపాన మత్తమధుకర నికర ఝుంకా
రరవ ముఖరిత హరి దంతరంబును, గనక కమల కహ్లార విలస
త్సరోవిహరమాణ చక్రవాక బక క్రౌంచ మరాళదంపతీ మండల
మండితంబును, మృణాళ భోజనాసక్త సారసచయ చంచూపుట
విపాటిత కమలముకుళకేసర విసర వితత ప్రశస్త సరోవరంబును
నై వెలయు నవ్వనంబున నిందువదన లందంద మందగమనంబు
లం జెందు ఘర్మజలబిందుబృందంబులు నఖాంతంబుల నోసరిం
పుచు డాయంజను నప్పుడు.

11-66-చ.
మదనుని బాణజాలముల మగ్నతఁ బొందక ధైర్యవంతుఁ డై
ముదితల వాఁడిచూపులకు మోహము నొందక నిశ్చలాత్ముఁడై
హృదయమునందు నచ్యుతు రమేశు ననంతు జగన్నివాసునిన్
వదలక భక్తి నిల్పుకొని వారికి నిట్లను మౌని పెంపునన్.

11-67-క.
“జంభారిపంపునను మీ
రంభోరుహవదనలార! యరుదెంచితి; రా
శుంభ ద్విహారవాంఛా
రంభంబునఁ దిరుగుఁ” డనిన లజ్జించి వెసన్.

11-68-సీ.
“దేవమునీంద్ర! నీ దివ్యచారిత్రంబు
నెఱిఁగి సన్నుతిసేయ నెవ్వఁ డోపుఁ?
బుత్త్ర మిత్త్ర కళత్ర భోగాదులను మాని
తపము గావించు సద్ధర్ములకును
విఘ్నముల్ సెందునే? విశ్వేశుఁ గొల్చిన
యతనికి నంతరాయంబు గలదె?
కామంబుఁ గ్రోధంబుఁ గల తపస్వితపంబు
పల్వలోదకములభంగిఁ గాదె?

11-68.1-తే.
నిన్ను వర్ణింప నలవియే? నిర్మలాత్మ!
రమణ లోఁగొను మా యపరాధ” మనుచు
సన్నుతించిన నతఁడు ప్రసన్నుఁ డగుచుఁ
దనదు సామర్థ్య మెఱిఁగింపఁ దలఁచి యపుడు.

11-69-వ.
అమ్మునీశ్వరుండు పరమాశ్చర్యవిధానంబుగా నిజతనూరుహంబులవలనం ద్రికోటి కన్యకానివహంబుల నుద్భవింపం జేసిన, గంధర్వవిబుధకామినీ సముదయంబులు పరమాద్భుత భయంబులు మనంబులం బొడమ సన్నుతించి, య వ్విలాసినీసమూహంబులో నూర్వశియను దానిం గొనిచని, పాకశాసను సభాసదనంబునం బెట్టి తద్వృత్తాంతం బంతయు విన్నవించిన నాశ్చర్యయుక్త హృదయుండయి సునాసీరుం డూరకుండె; నట్టి నారాయణమునీశ్వరుచరిత్రంబు వినువారలు పరమ కల్యాణగుణవంతులగుదు రని చెప్పిన.

11-70-తే.
ఋషభునకు నాత్మయోగ మీ రీతిఁ జెప్పె;
నచ్యుతుఁడు భూమిభారము నడఁప నంత
నొరిది నవతారములు దాల్చి నొంపు మీఱ
రాత్రిచరులను జంపె నీరసముతోడ.

11-71-వ.
అట్టి పరమేశ్వరుని లీలాగృహీతంబులగు మత్స్య కూర్మ వరాహ
నారసింహ వామన రామ రఘురామ రామ బుద్ధ కల్క్యాద్యవతా
రంబు లనేకంబులు గలవు; వాని నెఱిఁగి నుతియింప శేషభాషా
పతులకైన నలవి గాదు; మఱియును.

11-72-సీ.
నవ వికచ సరసిరుహ నయనయుగ! నిజచరణ
గగనచరనది జనిత! నిగమవినుత!
జలధిసుత కుచకలశ లలిత మృగమద రుచిర
పరిమళిత నిజహృదయ! ధరణిభరణ!
ద్రుహిణముఖ సురనికర విహిత నుతికలితగుణ!
కటిఘటిత రుచిరతర కనకవసన!
భుజగరిపు వరగమన! రజతగిరిపతివినుత!
సతతజపరత! నియమసరణి చరిత!

11-72.1-తే.
తిమి కమఠ కిటి నృహరి ముదిత! బలి నిహి
త పద! పరశుధర! దశవదన విదళన!
మురదమన! కలికలుష సుముదపహరణ!
కరివరద! ముని నర సుర గరుడ వినుత!

11-73-వ.
ఇ వ్విధంబునం బ్రవర్తిల్లిన శ్రీమన్నారాయణమూర్తి లీలావిలాసంబు
లనంతంబులు గలవు; మనోవాక్కాయకర్మంబుల హరిపూజనంబు
సేయక, విపరీత గతులం దిరుగుచుండు జడుల కెవ్విధం బగు
గతిగలుగు?" ననిన నప్పు డప్పుడమిఱేఁ డప్పరమపురుషుం

జూచి “యట్టి జడులు ముక్తి నొందు నుపాయం బెట్టు లంతయు నెఱింగింపుఁ” డనినఁ జమసుం డిట్లనియె

11-74-సీ.
“హరిముఖ బాహూరు వరపదాబ్జములందు
వరుసఁ జతుర్వర్ణ వర్గసమితి
జనియించె; నందులో సతులును శూద్రులు
హరిఁ దలంతురు; కలిహాయనముల
వేదశాస్త్ర పురాణ విఖ్యాతులై కర్మ
కర్తలై విప్రులు గర్వ మెసఁగి
హరిభక్తపరులను హాస్యంబు సేయుచు
నిరయంబు నొందుట నిజము గాదె?

11-74.1-తే.
మృదుల పక్వాన్న భోజనములను మాని
జీవహింసకుఁ జనువారిఁ జెందు నఘము;
హరి నుతింపక స్త్రీలోలుఁ డైనవాడు
నరకవాసుండు నగుచుండు ననవరతము.

11-75-వ.
అట్లు గావున గృహ క్షేత్ర పుత్త్ర కళత్ర ధనధాన్యాదులందు మోహితుండయి ‘ముక్తిమార్గంబు లప్రత్యక్షంబు’ లని నిందించువాఁడును, హరి భక్తివిరహితుండును, దుర్గతిం గూలుదు” రని మునివరుం డానతిచ్చిన విదేహుం డిట్లనియె.

11-76-ఆ.
“ఏ యుగంబునందు నే రీతి వర్తించు?
నెట్టి రూపువాఁడు? నె వ్విధమున
మును నుతింపఁబడెను మునిదేవగణముచే
విష్ణుఁ డవ్యయుండు విశ్వవిభుఁడు?”

11-77-వ.
అనిన విని యందుఁ గరభాజనుం డిట్లనియె; “ననేకావతారంబులు నానా రూపంబులును బహువిధ వర్ణంబులునుం గలిగి, రాక్షసు

లను సంహరించి, దుష్టజన నిగ్రహంబును శిష్టజన పరిపాలనం
బునుం జేయుచుఁ గృతయుగంబున శుక్లవర్ణుండై చతుర్బాహుం
డై జటావల్కల కృష్ణాజి నోత్తరీయ జపమాలికా దండ కమండలు
ధరుండయి హరి నిర్మలతపోధ్యానానుష్ఠానగరిష్ఠు లైన పురుష
శ్రేష్ఠులచేత హంసుండు సువర్ణుండు వైకుంఠుండు ధర్ముం డమ
లుండు యోగేశ్వరుం డీశ్వరుండు పురుషుం డవ్యక్తుండు పరమా
త్ముం డను దివ్యనామంబులం బ్రసిద్ధి వహించి గణుతింపంబడుఁ;
ద్రేతాయుగంబున రక్తవర్ణుం డయి బాహుచతుష్క మేఖలాత్రయ
విశిష్టుం డయి హిరణ్యకేశుండును, వేదత్రయస్వరూపుండును,
స్రుక్ స్రువా ద్యుపలక్షణ శోభితుండునయి విష్ణు యజ్ఞ పృశ్నిగర్భ
సర్వదేవోరుక్రమ వృషాకపి జయంతోరుగాయాఖ్యల బ్రహ్మవాదుల
చేత నుతియింపంబడు; ద్వాపరంబున శ్యామలదేహుండును
పీతాంబరధరుండును బాహుద్వయోపశోభితుండును దివ్యాయు
ధధరుండును శ్రీవత్స కౌస్తుభ వనమాలికా విరాజమానుండును
మహారాజోపలక్షణుండు నై జనార్దన వాసుదేవ సంకర్షణ ప్రద్యు
మ్నానిరుద్ధ నారాయణ విశ్వరూప సర్వభూతాత్మ కాది నామం
బుల వెలసి, మూర్ధాభిషిక్తులచేత సన్నుతింపంబడు; కలియుగం
బునఁ గృష్ణవర్ణుండును గృష్ణ నామకుండునునై భక్తసంరక్షణార్థంబు
పుండరీకాక్షుండు యజ్ఞ సంకీర్తనంబుల చేతం బ్రస్తుతింపబడు;
హరి రామ నారాయణ నృసింహ కంసారి నళినోదరాది బహువిధ
నామంబులచే బ్రహ్మవాదులైన మునీంద్రులు నుతియింపుదురు;
మఱియును.

11-78-తే.
ద్రవిడ దేశంబునందులఁ దామ్రపర్ణి
సహ్యజా కృతమాలాది సకలనదుల
కెవ్వఁ డెనిని భక్తితో నేఁగి యచటఁ
బొదలి తర్పణ మొగిఁ జేయఁ బుణ్య మొదవు.

11-79-వ. ఇవ్విధంబునఁ బ్రశంసింపఁదగిన కావేర్యాది మహానదీపావనజల
స్నాన పాన దానంబులను, విష్ణుధ్యానకథాసుధార సానుభవం
బుల నిరూఢులగు భాగవతోత్తములు గలిగిరేనిం జెడని పదంబు
నుంబొందుదు" రని ఋషభకుమారులు భగవత్ప్రతిబింబంబుల
యిన పరమపురుషులుం బోలె విదేహజనపాలునకు నిశ్శ్రేయః
పదప్రాప్తికరంబు లైన భగవద్భక్తి ధర్మంబు లుపదేశించి యంతర్ధా
నంబు నొందిరి; మిథిలేశ్వరుండును జ్ఞానయోగం బంగీకరించి
నిర్వాణపదంబు నొందె; నీ యుపాఖ్యానంబు వ్రాసినఁ బఠించిన
వినిన నాయురారోగ్యైశ్వర్యములు గలిగి పుత్త్ర పౌత్త్ర వంతులై సకల
కలికల్మష రహితులై విష్ణులోక నివాసు లగుదు" రని నారదుండు
వసుదేవునకుం జెప్పి మఱియును.

11-80-సీ. "కమలాక్షపదభక్తి కథనముల్ వసుదేవ!
విని యఘంబులఁ బాసి వెలసి తీవు
భువనప్రసిద్ధిగాఁ బొలుపొందు సత్కీర్తి
కైవల్యలక్ష్మియుఁ గలుగు మీఁద
నారాయణుండు నీ నందనుం డను మోహ
మెడలించి విష్ణుగాఁనెఱిఁగి కొలువు
మతఁడు నీ తనయుఁడై యవతరించుటఁజేసి
సిద్ధించె దేహసంశుద్ధి నీకు

11-80.1-తే. సరససల్లాప సౌహార్ద సౌష్ఠవమునఁ
బావనంబైతి శిశుపాల పౌండ్ర నరక
ముర జరాసంధ యవనులు ముదముతోడ
వాసుదేవునిఁ జెందిరి వైరు లయ్యు.

11-81-క. దుష్టజన నిగ్రహంబును
శిష్టప్రతిపాలనంబు సేయన్ హరి దా
సృష్టి నవతార మొందెను

స్రష్టృముఖానేక దివిజసంఘము వొగడన్.

11-82-వ. అట్లుగావున లోకరక్షణార్థంబు గృష్ణుండవతారంబునొందె" నని హరి
భక్తిపరంబు లగు నుపాఖ్యానంబులు నారదుం డుపన్యసించిన
విని విస్మితచిత్తులై దేవకీవసుదేవులుగృష్ణుని పరమాత్మునిగా
విచారించి" రని శుకుండు రాజునకుంజెప్పిన నతండు "మునీంద్రా!
యదువుల నే ప్రకారంబున హరి హరియించె? సపరివారు లగు
బ్రహ్మరుద్రేంద్రదిక్పాలకమునీంద్రులు ద్వారకానగర ప్రవేశం బెట్లు
సేసిరి? యేమయ్యె? మఱియుఁ బరమేశ్వర కథామృతంబు వీను
లలరం జవిగొనియు, నింకం దనివి సనదు; భక్తరక్షకుండగు హరి
చారిత్రం బేరీతిఁ జాగెఁ? దర్వాతి వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగింపు
మనిన శుకుం డిట్లనియె.

వైకుంఠం మరలగోరుట

11-83-క. సుర గరుడ ఖచర విద్యా
ధర హర పరమేష్ఠి ముఖ సుధాశనులు మునుల్
సరసిజనయనునిఁ గనుఁగొన
నరుదెంచిరి ద్వారవతికి నతిమోదమునన్.

11-84-క. కని పరమేశుని యాదవ
వనశోభిత పారిజాతు వనరుహనేత్రున్
జనకామిత ఫలదాయకు
వినుతించిరి దివిజు లపుడు వేదోక్తములన్.

11-85-తే. "అఖిలలోకేశ! సర్వేశ! యభవ! నీవు
నుదయ మందుట భూభార ముడుపుకొఱకుఁ
బంచవింశోత్తర శతాబ్దపరిమితంబు

నయ్యె విచ్చేయు వైకుంఠ హర్మ్యమునకు."

11-86-వ. అనినఁ గమలభవ భవ ముఖ నిఖిల సురగణంబుల వచనంబు
లియ్యకొని కృష్ణుండు వారితోడ "యాదవుల కన్యోన్య వైరానుబం
ధంబులు గల్పించి వారల హతంబు గావించి భూభారం బడంచి
యిదె వచ్చెదం బొం" డని చెప్పి వీడ్కొలిపినఁ గమలాసనాదిబృందా
రకులు నిజస్థానంబులకుం జని రంత.

ప్రభాసంకుబంపుట

11-87-సీ. కాక ఘూకంబులు గనకసౌధములలోఁ
బగలు వాపోయెడి బహువిధముల
నశ్వవాలములందు ననల ముద్భవ మయ్యె
నన్నంబు మొలిచె మహాద్భుతముగ
శుకశారికలు రాత్రి సొగసె విస్వరముల
జంతువు వేఱొక్క జంతువుఁ గనె
నొగిఁ బౌరగృహముల నుల్కలు నుదయించె
బెరసెఁ గావిరి రవిబింబ మపుడు.
11-87.1-తే. గాన నుత్పాతములు సాలఁ గానఁబడియె
నరయ నిందుండ వలవదు యదువులార!
తడయ కిపుడ ప్రభాసతీర్థమున కరుగుఁ
డనుచు శ్రీకృష్ణుఁ డెంతయు నానతిచ్చె.

11-88-క. నారాయణు వచనముల క
పారంబగు సమ్మదమున బలములతోడన్
దార సుత మిత్ర యుతులై
వారణ హయ సమితితోడ వడి నేఁగి రొగిన్.

11-89-వ. అంత.

11-90-క.
జ్ఞానమున నుద్ధవుఁడు దన
మానసమున నెఱిఁగి "శ్రీరమాధిప! హరి! యో
దీనజనకల్పభూజ! సు
ధీనాయక! మాకు నీవె ది" క్కని పొగడెన్.

ఉద్ధవునకుపదేశం

11-91-వ. ఇట్లు నుతియించి "దేవా! నీవు యదుక్షయంబు గావించి చనిన నే మే విధంబున నిర్వహింతుము? నీ సహచరుల మై జరిపిన మజ్జన భోజన శయ నాసనాది కృత్యంబులు మఱవవచ్చునే?" యని యుద్ధవుం డాడిన వాసుదేవుం డిట్లనియె; "బ్రహ్మాదిదేవతా ప్రార్థనంబునం జేసి ధాత్రీ భారంబు నివారించితి; నింక ద్వారకానగరంబు నేఁటికి సప్తమ దివసంబున సముద్రుండు ముంపం గలవాఁడు; యదుక్షయంబునుం గాఁగల యది; యంతటం గలియుగంబునుం బ్రాప్తంబయ్యెడి, నందు మానవులు ధర్మవిరహితులు, నాచారహీనులు, నన్యాయపరులును, నతిరోషులు, మందమతులు, నల్పతరాయువులు, బహురోగపీడితులు, నిష్ఫలారంభులు, నాస్తికులునై యొండొరుల మెచ్చక యుందురు; గావున నీవు సుహృద్బాంధవస్నేహంబు వర్జించి, యింద్రియసౌఖ్యంబులం బొరయక క్షోణి తలంబునం గల పుణ్య తీర్థంబుల నవగాహనంబు సేయుచు, మానస వాగక్షి శ్రోత్ర ఘ్రాణేంద్రియ గృహ్యమాణం బగు వస్తుజాతంబెల్ల నశ్వరంబుగా నెఱుంగుము; పురుషుండు నానార్థకామంబుల నంగీకరించి నిజగుణదోషంబుల మోహితుండై యుండుం; గావున హస్తిపకుండు గంధనాగంబుల బంధించు చందంబున నింద్రియంబులను, మనోవికారంబులను నిగ్రహించి యీషణత్రయంబును వర్జించి, మోద ఖేదంబుల సముండవుగా వర్తించు

చు, నీ జగంబంతయు నాత్మాధిష్ఠితంబుగా నెఱింగి, మాయాదులాత్మతత్త్వాధీనంబులుగాఁ దెలియుచు, జ్ఞానవిజ్ఞానయుక్తుండవై యాత్మానుభవ సంతుష్టుండవై, విశ్వంబును నన్నుఁగా భావించి, వర్తింపవలయు" నని వాసుదేవుం డానతిచ్చిన నుద్ధవుండు భక్తి భయ వినయంబులం గరంబులు మొగిడ్చి "మహాత్మా! సన్న్యస్తలక్షణంబు దుష్కరంబు; పామరులగు వార లాచరింపలేరు; నీ మాయచేత భ్రాంతులైన సాంసారికులు భవాబ్ధిం గడచి యెట్లు ముక్తి వడయుదురు? భృత్యుండనైన నా మీఁది యనుగ్రహంబునం జేసి యానతిమ్ము; బ్రహ్మాది దేవతా సముదయంబును, బాహ్యవస్తువుల భ్రాంతులై పర్యటనంబు సేయుదురు; నీ భక్తులైన పరమభాగవతు లమ్మాయా నిరసనంబును సేయుదురు; గృహిణీ గృహస్థుల కైన, యతుల కైన నిత్యంబును నీ నామస్మరణంబు మోక్షసామ్రాజ్యపదంబు; గావునఁ బరమేశ్వరా! నీదు చరణంబుల శరణంబు నొందెద; గృపారసంబు నాపై నిగిడింపు" మని ప్రియసేవకుం డైన యుద్ధవుండు పలికిన నతనికిఁ గంసమర్దనుండిట్లనియెఁ; "బురుషున కాత్మకు నాత్మయె గురువని యెఱుంగుము; కుపథంబులం జనక, సన్మార్గవర్తి వై పరమంబైన మన్నివాసంబునకుం జనుము; సర్వమూలశక్తిసంపన్నుండనైన నన్ను సాంఖ్యయోగపరులు నిరంతరభావంబులందుఁ బురుషభావంబు గావించి తలంచు చుందురు; మఱియు నేక ద్వి త్రి చతుష్పాదబహుపాదాపాదంబులు నై యుండు జీవ జాలంబుల లోన ద్విపాదంబులు గల మనుష్యులు మేలు; వారలలోన నిరంతరధ్యానగరిష్ఠులైన యోగీంద్రులుత్తములు; వారలలో సందేహపరులచే నగ్రాహ్యుండగు నన్ను సత్త్వగుణగ్రాహ్యునిఁగా నెఱింగి నిజచేతఃపంకజంబు నందు జీవాత్మ పరమాత్మల నేకంబుగాఁ జేసి శంఖ చక్ర గదా ఖడ్గ శార్ఙ్గ కౌమోదకీ కౌస్తుభాభరణయుక్తుంగా నెఱుంగుచు నుండువారలు పరమయోగీంద్రు లనియు, బరమజ్ఞాను"లనియునుం జెప్పి మఱియు"నవధూత యదు సంవాదం" బను

పురాతనేతిహాసంబు గలదుఁ జెప్పెద నాకర్ణింపుము.

అవధూతసంభాషణ

11-92-ఉ. పంకజనాభుఁ డుద్ధవునిపైఁ గల కూర్మిని జెప్పె నొప్ప నెం
దంకిలి లేక "యన్నిదిశలందుఁ జరించుచు నిత్యతృప్తుఁడై
శంకరవేషధారి యొక సంయమి యా యదురాజుఁ జేర" నే
వంకనునుండి వచ్చి" తన వానికి నిట్లను నర్థి నేర్పడన్.

11-93-క. అవధూత వల్కె నంతటఁ
"బ్రవిమల విజ్ఞాన నిపుణ భవ్యులు గురువుల్
తవిలిన నిరువదినలువురు
నవనిన్ విజ్ఞాని నైతి" నని పల్కుటయున్.

11-94-వ. అంత యదుప్రవరుండు "దేహి లోభమోహాదులవర్జించి జనార్దనుని
నే విధంబునం జేరవచ్చు? నెఱింగింపు" మనిన నతం డిట్లనియె.

11-95-సీ. "పరధన పరదార పరదూషణాదులఁ
బరవస్తుచింతదాఁ బరిహరించి
ముదిమిచే రోగము లుదయింప కటమున్న
తనువు చంచలతను దగులకుండ
బుద్ధిసంచలతచేఁ బొదలక యట మున్న
శ్లేష్మంబు గళమునఁ జేరకుండ
శక్తియుక్తుల మది సన్నగిల్లక మున్న
భక్తి భావనచేతఁ బ్రౌఢుఁ డగుచు
11-95.1-తే. దైత్యభంజను దివ్యపాదారవింద
భజన నిజభక్తి భావనఁ బ్రాజ్ఞుఁ డగుచు
నవ్యయానందమును బొందు ననుదినంబు

నతఁడు కర్మవిముక్తుఁడౌ ననఘచరిత!

11-96-ఉ.
దారలయందుఁ, బుత్త్ర ధన ధాన్యము లందు ననేక భంగులం
గూరిమి సేయు మర్త్యుఁ డతి ఘోర వియోగజ దుఃఖమగ్నుఁడై
సేరుపు దక్కి, చిక్కువడి నీతి వివేక విహీనుడై మనో
భారముతోఁ గపోతపతి భంగి నిజంబుగ బోవు నష్టమై.

11-97-వ.
ఇందుల కొక్క యితిహాసంబు గలదు; మహారణ్యంబున నొక్క కపో
తంబు దారసమేతంగా నొక్క నికేతనంబు నిర్మించి యన్యోన్య
మోహాతిరేకంబునఁ గొంతకాలంబునకు సంతానసమృద్ధిగలదియై
యపరిమితంబు లయిన పిల్లలు దిరుగాడుచుండఁ గొన్ని మాసం
బులు భోగానుభవంబునం బొరలుచుండఁ గాలవశంబున నొక్క
లుబ్ధకుం డురు లొడ్డిన నందు దారాపత్యంబులు దగులువడిన
ధైర్యంబు వదలి మోహాతిరేకంబునం గపోతంబు కళత్ర పుత్త్ర
స్నేహంబునం దాను నందుఁజొచ్చి యధికచింతాభరంబునం గృహీ
భూతంబయ్యెఁ; గావున నతితీవ్రంబయిన మోహంబు గొఱగా దట్టు
గాన నిరంతర హరిధ్యానపరుండై భూమి పవన గగన జల కృపీట
భవ సోమ సూర్య కపోత తిలిప్స జలధి శలభ ద్విరేఫ గజ మధు
మక్షికా హరిణ పాఠీన పింగళా కురర డింభక కుమారికా శరకృ
త్సర్ప లూతా సుపేశకృత్సముదయంబులు మొదలుగాఁ గలవాని
గుణగణంబు లెఱింగికొని యోగీంద్రులు మెలంగుదు; ”రనిన.

11-98-క.
“ఇవి తెలియవలయు నాకును
బ్రవిమలమతి వీనిఁ దెలియఁ బలుకు” మనంగాఁ
క్రమమున వినుమని కృష్ణుఁడు
సవినయుఁడగు నుద్ధవునికిఁ జయ్యనఁ జెప్పెన్.

11-99-వ.
ఇ వ్విధంబున భూమివలన సైరణయు, గంధవహునివలన

బంధురంబగు పరోపకారంబును, విష్ణుపదంబువలనఁ గాలస్పృష్ట
గుణసాంగత్యంబు లేమియు, నుదకంబువలన నిత్యశుచిత్వం
బును, నసితపథునివలన నిర్మలత్వంబును, నిశాకర ప్రభాకరుల
వలన నధికాల్పసమత్వజీవ గ్రహణ మోక్షణంబులును, గపోతం
బులవలనఁ గళత్ర పుత్ర స్నేహంబును, నజగరంబువలన స్వేచ్ఛా
విహారసమాగతాహారంబును, వననిధివలన నుత్సాహ రోషంబు
లును, శలభంబువలన శక్త్యనుకూల కర్మాచరణంబును, భృంగం
బువలన సారమాత్రగ్రహణ విశేషంబును, స్తంబేరమంబువలనం
గాంతా వైముఖ్యంబును, సరఘువలన సంగ్రహ గుణంబును,
హరిణంబువలనం జింతాపరత్వంబును, జలచరంబువలన జిహ్వా
చాపల్యంబును, బింగళవలన యథాలాభసంతుష్టియుఁ, గురరం
బువలన మోహపరిత్యాగంబును, డింభకువలన విచారపరిత్యాగం
బును, గుమారికవలన సంగత్యాగంబును, శరకారునివలనం దదే
కనిష్ఠయు, దందశూకంబువలనం బరగృహవాసంబును, నూర్ణ
నాభివలన సంసారపరిత్యాగంబును, గణుందురువలన లక్ష్యగత
జ్ఞానంబు విడువకుండుటయు ననంగల వీని గుణంబు లెఱింగి
మఱియుఁగామ క్రోధ లోభ మోహ మద మాత్సర్యంబు లను నరిష
డ్వర్గంబుల జయించి, జరామరణవిరహితంబుగా వాయువశంబు
సేసి, గాత్రపవిత్రత్వంబుకొఱకు షట్కర్మ నిరతుండయి, పుర నగర
గ్రామంబులు పరిత్యజించి పర్వ తారణ్యంబుల సంచరించుచు,
శరీర ధారణార్థంబు నియతస్వల్పభోజనుండై, ఖేద మోదంబులు
సరియకా భావించి లోభమోహంబులు వర్జించి, నిర్జితేంద్రియుం
డయి నన్నె కాని యొండెఱుంగక యాత్మ నిష్ఠచేఁ బవిత్రాంతఃకర
ణుండైన యోగి నాయందు గలయుం గావున.

11-100-క. మోహితుఁడై వసుకాంక్షా
వాహినిలోఁ జిక్కి క్రూరవశుఁడౌ మనుజుం
డూహాపోహ లెఱుంగక

దేహము నలఁగంగఁ జేయు దీనత నెప్పుడున్.

11-101-వ. ఇందులకుఁ బురాతన వృత్తాంతంబు గలదు; సావధానచిత్తుండవై వినుము; మిథిలా నగరంబునఁ బింగళ యను గణికారత్నంబు గలదు; దానివలనం గొంత పరిజ్ఞానంబుఁ గంటి? నదెట్లనిన నమ్మానిని ధనకాంక్ష జేసి యాత్మసఖుని మొఱంగి ధనం బిచ్చువానిం జేకొని నిజనికేతనాభ్యంతరంబునకుం గొనిచని రాత్రి నిద్రలేకుండుచుఁ బుటభేదన విపణిమార్గంబులఁ బర్యటనంబు సలుపుచు నిద్రాలస్య భావంబున జడనుపడి, యర్థాపేక్షం దగిలి తిరిగి యలసి, యాత్మ సుఖంబు సేయు నతండె భర్త యని చింతించి నారాయణు నిట్లు చింతింప నతని కైవల్యంబు సేరవచ్చు నని విచారించి, నిజశయనస్థా నాదికంబు వర్జించి వేగిరంబ వాసుదేవ చరణారవింద వందనాభిలాషిణియై దేహంబు విద్యుత్ప్రకారం బని చింతించి పరమతత్త్వంబు నందుఁ జిత్తంబు గీలుకొలిపి ముక్తురా లయ్యె నని యెఱింగించి.

11-102-క. దేహము నిత్యము గా దని
మోహముఁ దెగఁ గోసి సిద్ధమునివర్తనుఁడై
గేహము వెలువడి నరుఁడు
త్సాహమునుం జెందు ముక్తిసంపద ననఘా!

11-103-వ. మఱియు నొక్క విశేషం బయిన పురాతనపుణ్యకథ వినుము; కనకావతీపురంబున నొక్క ధరామరుని కన్యకారత్నంబు గల; దవ్వధూతిలకంబు రత్నసమేతంబు లగు కంకణంబులు ధరియించి బంధుజనంబులకుఁ బరమాహ్లాదంబుగా నన్నంబు గావించుట కొఱకు శాలితండులంబులు దంచునప్పుడు ముసలగ్రహణభారంబునఁ గంకణంబు లతిరావంబుగా మ్రోయుచుండ న ప్పరమపతివ్రత యందులకు నసహ్యపడి యన్నియు డులిచి యొక్కటి నిలి

పె; నట్లుగావునఁ దత్తఱపడక భగవదాయత్తంబైన యేకచిత్తంబునం బ్రసన్నచిత్తులై నరులు ముక్తు లగుదురు; గావున నవిద్యావిద్యలు నా మాయగా విచారించి, కేవల పశుమార్గులు కాక షడ్గుణైశ్వర్య సంపన్నులైన యోగీశ్వరుల పగిది సుఖంబు గోరక యుండు వారలు ముక్తు లగుదురు; సర్వంబును విష్ణుమాయగాఁ దెలియు” మని యుద్ధవునికిం జెప్పిన నతండు “దేవా! నీరూపం బేలాగునం గానవచ్చు”ననిన నతండిట్లనియె; “భక్తిభావనపరాయణుండై కృపారస తత్పరుండై మితభాషణుండై బొంకక కర్మంబులు మదర్పణంబుగాఁ జేసిన యతండు భాగవతుఁడనం బరఁగు; మత్కథలును మజ్జన్మకర్మంబులును వినుచు మత్సేవకులైన భాగవతులం జూచి తన గృహంబునకుం గొనిపోయి, మజ్జన పూజన భోజన శయనాసనాదికంబులఁబరితుష్టులం జేసిన యతండైనను భాగవతుండనఁబడు; నిట్లింతకాలంబు జీవించు, నంతకాలంబును నడపునతండు మద్రూపంబున వైకుంఠనిలయంబు నొందు; నదియునుం గాక గంధ పుష్ప ధూప దీప నైవేద్యంబుల లక్ష్మీసమేతుండనై, శంఖ చక్ర గదాశార్ఙ్గాది యుక్తుఁడ నైన నన్ను శుక సనకాది యోగీంద్రులును, నంబరీష విభీషణ రుక్మాంగదులు మొదలు గాఁగల భాగవతులును, శాస్త్రాచారచోదితులు గాక భక్తి భావనావిశేషంబున నేమఱక నిత్యంబును జింతనాయత్తులై యెఱింగిరి; మధురాపురంబునకు హలాయుధసమేతుండనై యే నరుగుచో, గోపిక లోపికలు లేక భక్తియోగంబునఁ జింతించి ముక్తలై; రిది భక్తియోగప్రకారం” బని యుద్ధవునికిం జెప్పిన.

11-104-క.

“ధ్యా**నం** బేక్రియ నిలుచును?
ధ్యా**నం** బే రీతిఁ దగు? నుదాత్తచరిత్రా!
ధ్యా**న**ప్రకార మంత య
నూ**నం**బుగఁ జెప్పు మయ్య యుర్వీరమణా!”

11-105-వ. అని యడిగిన న య్యాదవేంద్రుం డిట్లని పలుకం దొడంగె; “దారు మధ్యభాగంబున ననలంబు సూక్ష్మరూపంబున వర్తించు చందంబున నందంబై సకలశరీరులయందు నచ్ఛేద్యుండు నదాహ్యుండు నశోష్యుండునైన జీవుండు వసించి యుండు” ననిన హరికి నుద్ధవుం డిట్లనియె; “సనక సనందనాది యోగీంద్రులకు యోగమార్గంబేరీతి నానతిచ్చితి, వది యేవిధం? బానతీయవే” యని యభ్యర్థించిన నతం డిట్లనియె; “వారలు చతుర్ముఖునడిగిననతండు, “నేను దెలియనేర” ననిన వారలు విస్మయం బందుచుండ నేనా సమయంబున హంసస్వరూపుండ నై వారల కెఱింగించిన తెఱుంగు వినుము; పంచేంద్రియంబులకు దృష్టం బయిన పదార్థం బనిత్యంబు; నిత్యదృష్టి బ్రహ్మం బని తెలియవలయు; దేహి కర్మార్జిత దేహుండై సంసారమమతలు నిరసించి, నిశ్చలజ్ఞాన యుక్తుండై మత్పదప్రాప్తుండగు; స్వప్నలబ్ధ పదార్థంబు నిజంబు గాని క్రియఁ గర్మానుభవపర్యంతంబు కళేబరంబు వర్తించు నని సాంఖ్యయోగంబున సనకాదుల కెఱింగించిన విని, బ్రహ్మ మొదలైన దేవత లెఱింగిరి; వారివలన భూలోకంబునఁ బ్రసిద్ధం బయ్యె; నదిగావున నీవును నెఱింగికొని, పుణ్యాశ్రమంబులకుం జను; మస్మదీయ భక్తియుక్తుండును, హరిపరాయణుండునైన యతని చరణరజఃపుంజంబు తన శరీరంబు సోఁకజేయు నతండును, ముద్రాధారణపరులకును హరి దివ్యనామంబులు ధరియించు వారలకు నన్నోదకంబుల నిడు నతండును, వాసుదేవభక్తులం గని హర్షించు నతండును, భాగవతు” డని చెప్పి మఱియు “సర్వసంగపరిత్యాగంబు సేసి, యొండెఱుంగక నన్నే తలంచు మానవునకు భుక్తి ముక్తి ప్రదాయకుండనై యుండుదు” నని యానతిచ్చిన నుద్ధవుండు “ధ్యానమార్గంబే రీతి? యానతీయవలయు” ననిన హరి యిట్లనియె; ఏకాంత మానసులై హస్తాబ్జంబు లూరుద్వయంబున సంధించి, నాసాగ్రంబున నీక్షణంబు నిలిపి, ప్రాణాయామంబున నన్ను హృదయగతుంగాఁ దలంచి, యష్టాదశ ధారణాయోగసిద్ధు లెఱింగి,

యందణిమాదులు ప్రధాన సిద్ధులుగాఁదెలిసి, యింద్రియంబుల బంధించి, మనం బాత్మయందుఁ జేర్చి, యాత్మనాత్మతోఁ గీలించిన బ్రహ్మపదంబుఁ బొందు; భాగవతశ్రేష్ఠు లితరధర్మంబులు మాని నన్నుం గాంతురు; తొల్లి పాండునందనుఁడగు నర్జునుండు యుద్ధరంగంబున విషాదంబు నొంది యిట్లు యడిగిన నతనికి నేఁ జెప్పిన తెఱం గెఱింగించెదఁ; జరాచరభూతంబయిన జగంబంతయు మదాకారంబుగా భావించి, భూతంబులందు నాధారభూతంబును, సూక్ష్మంబులందు జీవుండును, దుర్జయంబులందు మనంబును, దేవతలందుఁ బద్మగర్భుండును, వసువులందు హవ్యవాహుండును, నాదిత్యులందు విష్ణువును, రుద్రులందు నీలలోహితుండును, బ్రహ్మలందు భృగువును, ఋషులందు నారదుండును, ధేనువులందుఁ గామధేనువును, సిద్ధులయందుఁ గపిలుండును, దైత్యులయందుఁ బ్రహ్లాదుండును గ్రహంబులందుఁ గళానిధియును, గజంబులయం దైరావతంబును, హయంబులయం దుచ్చైశ్శ్రవంబును, నాగంబులందు వాసుకియును, మృగంబులందుఁ గేసరియు, నాశ్రమంబులందు గృహస్థాశ్రమంబును, వర్ణంబులయందోంకారంబును, నదులందు గంగయు, సాగరంబుల యందు దుగ్ధసాగరంబును, నాయుధంబులందుఁ గార్ముకంబును, గిరులందు మేరువును, వృక్షంబుల యందశ్వత్థంబును, నోషధుల యందు యవలును, యజ్ఞంబుల యందు బ్రహ్మయజ్ఞంబును, వ్రతంబులం దహింసయు, యోగంబులం దాత్మయోగంబును, స్త్రీల యందు శతరూపయు భాషణంబులయందు సత్యభాషణంబును, ఋతువులందు వసంతాగమంబును, మాసంబులలో మార్గశీర్షంబును, నక్షత్రంబులలో నభిజిత్తును, యుగంబులందుఁ గృతయుగంబును, భగవదాకారంబులందు వాసుదేవుండును, యక్షులలోఁ గుబేరుండును, వానరులం దాంజనేయుండును, రత్నంబులందుఁ బద్మరాగంబును, దానంబులలోనన్నదానంబును, దిథులయం దేకాదశియు, నరులయందు వైష్ణవుండై భాగవతప్రవర్తనం

బ్రవర్తించువాఁడును, నివియన్నియు మద్విభూతులుగా నెఱుంగు
మని కృష్ణుం డుద్ధవునకు నుపన్యసించిన వెండియు నతం డిట్ల
నియె.

11-106-క.
"వర్ణాశ్రమధర్మంబులు
నిర్ణయముగ నాన తిమ్ము నీరజనాభా!
కర్ణరసాయనముగ నవి
వర్ణింపుము, వినెద నేఁడు వనరుహనేత్రా!"

11-107-వ.
అనినం గృష్ణుండు నాలుగు వర్ణంబుల యుత్పత్తియు నాలు గా
శ్రమంబుల కిట్టిట్టి వర్తంబు లనియును, నాలుగు వేదంబులం
జెప్పిన ధర్మంబులును, బ్రవృత్తి నివృత్తి హేతువు లగు పురాణే
తిహాస శాస్త్రంబులును, వైరాగ్యవిజ్ఞానంబులును నివి మొదలుగాఁ
గల వన్నియు నెఱిగించి, "సర్వధర్మాన్పరిత్యజ్య మామేకం శరణం
వ్రజ" యను నుపనిషత్తుల్యంబగు గీతావచన ప్రకారంబున నెవ్వఁ
డేని నా యందు మతి గలిగి వర్తించు వాఁడు నేనని పలుకంబడుఁ;
బెక్కు విధంబుల వాదంబు లేల? యని యెందును దగులువడక
నామీఁదఁ దలంపు గలిగి వర్తింపు" మనిన నుద్ధవుం డిట్లనియె.

11-108-క.
"తెలియనివి కొన్ని సెప్పితి;
తెలియంగల వెల్ల నింకఁ దెలుపుము కృష్ణా!
వల నెఱిఁగి మెలఁగవలయును
నలినాసనజనక! భక్తనతపదయుగళా!"

11-109-వ.
అని యుద్ధవుం డడగినం బ్రబుద్ధమనస్కుం డయిన పుండరీకా
క్షుండు "నీ ప్రశ్నంబులు దుర్లభంబు లయినను వినుము;
నియమ శమ దమాదులు దపంబును సుఖదుఃఖంబులు స్వర్గ
నరకంబులుననం బరఁగినవి యెవ్వి, దరిద్రుం డెట్టివాఁ డీశ్వరుండె

వ్వం, డని నీవు నన్నడిగిన యర్థంబు లెల్ల వేఱువేఱ వివరించెద; మౌనవ్రత బ్రహ్మచర్య క్షమా జప తపంబులును, నతిథిసత్కారం బును, బరహితంబును, జౌర్యాదిరహితత్వంబును నునివి మొద లైనవి నియమంబు లనందగు; నింద్రియనిగ్రహంబును, శత్రుమిత్ర సమత్వంబును, శమం బనం బరఁగు; మూఢజనులకు జ్ఞానోపదే శంబును, గామ్యత్యాగంబును, సమదర్శనంబును, వైష్ణవ సమూ హంబులతోడి భక్తియుఁ, బ్రాణాయామంబును, జిత్తశుద్ధియు నను నివి కలిమి విద్య యనంబడు; శమదమాది గుణరహితుండును, మద్భక్తి విరహితుండును నగుట యవిద్య యనందగుఁ; జిత్తశుద్ధి గలిగి నిత్యతృప్తుండౌట దమం; బిట్టి నియమాది గుణ సహితత్వం బును మద్భక్తియుక్తియు నునదియే సుఖంబు; నన్నెఱుంగలేక తమోగుణంబునం బరఁగుటయె దుఃఖం బనంబడు; బంధు గురు జనంబుల యెడ భేదబుద్ధి నొంది, శరీరంబు నిజ గృహంబుగా భావించినవాఁడె దరిద్రుం; డింద్రియ నిరసనుండును, గుణ సంగ విరక్తుండు నైనవాఁడె యీశ్వరుండు; నాయందుఁ దలంపు నిలిపి, కర్మయోగంబునందును, భక్తి యోగంబునందును వాత్సల్యంబు గలిగి జనకాదులు కైవల్యంబుఁ జెందిరి; భక్తియోగంబునం జేసి బలి ప్రహ్లాద ముచుకుందాదులు పరమ పదప్రాప్తులై; రది గావున నిది యెఱింగి నిరంతర భక్తియోగం బధికంబుగా నీ మనంబున నిలుపుము; మృణ్మయంబైన ఘటంబున జలంబులు జాలుగొను తెఱంగున దినదినంబునకు నాయువు క్షయం బై మృత్యువు సన్నిహితం బై వచ్చుఁ గావున నిది యెఱింగి నిరతంరంబును న న్నేమఱక తలంచుచుండు నతండు నాకుం బ్రియుండు.

11-110-క.
"గర్భమునఁ బరిజ్ఞానము
నిర్భరమై యుండు జీవునికిఁ దుది నతఁ డా
విర్భూతుఁ డైనఁ జెడు నం
తర్భావంబైన బోధ మంతయు ననఘా!

11-111-వ.
అట్లు గావున జనుండు బాల్య కైశోర కౌమార వయోవిశేషంబుల
వెనుకనైననుం, బెద్దయైన వెనుకనైనను, న న్నెఱింగెనేని఼ గృత
కృత్యుండగు఼; సంపద్గర్వాంధుండైన నంధకారకూపంబునం బడు;
వానిం దరిద్రునింగా఼ జేసిన జ్ఞానియై యస్మత్పాదారవింద వందనా
భిలాషియై ముక్తుండగు; నట్లు గావున దేహాభిమానంబు వర్జించి
యైహికాముష్మిక సుఖంబుల఼ గోరక మనంబు గుదియించి యే
ప్రొద్దు నన్ను఼దలంచువా఼డు వైకుంఠపద ప్రాప్తుండగు; నేను నతని
విడువంజాలక వెనువెంట నరుగుదు; నారదాది మునులు భక్తి
భావంబునం జేసి నా రూపం బై" రని యుద్ధవునకుం జెప్పిన,
నతండు మఱియు నిట్లనియె.

11-112-క.
"**అయ్యా!** దేవ! జనార్దన!
నె**య్యం**బున సృష్టికర్త నేర్పరియై తా
నొయ్యన నడపును నెవ్వ఼డు
స**య్య**న నెఱిఁగింపవయ్య! సర్వజ్ఞనిధీ!"

11-113-వ.
అనుటయు హరి యుద్ధవునకుం జెప్పె; "నట్లు మత్ప్రేరితంబులై
మహదాది గుణంబులు గూడి యండం బై యుద్భవించె; నా
యండంబువలన నేనుద్భవించితి; నంత నా నాభివివరంబున
బ్రహ్మ యుదయించె; సాగరారణ్య నదీ నద సంఘంబులు మొద
లుగా఼ గల జగన్నిర్మాణంబు లతనివలనం గల్పించితి; నంత శతా
నందునకు శతాబ్దంబులు పరిపూర్ణం బైన ధాత్రి గంధంబునం ద
డంగు; నా గంధం బుదకంబునం గలయు; నా యుదకంబు రసం
బున లీనంబగు; నా రసంబు తేజోరూపంబగు; నా తేజంబు రూపం
బున సంక్రమించు; నా రూపంబు వాయువందుం గలయు; వా
యువు స్పర్శగుణసంగ్రాహ్యం బైన స్పర్శగుణం బాకాశంబున
లయంబగు; నా యాకాశంబు శబ్దతన్మాత్రచే గ్రసియింప఼బడిన

నింద్రియంబులు మనోవైకారిక గుణంబులం గూడి యీశ్వరునిం బొంది, యీశ్వరరూపంబు దాల్చు; నేను రజస్సత్త్వతమోగుణ సమేతుండ నై త్రిమూర్తులు వహించి, జగదుత్పత్తి స్థితి లయ కారణుండనై వర్తిల్లుదుఁ; గావున నీ రహస్యంబు నీకు నుపదేశిం చితిఁ, బరమపావనుండవుఁ బరమభక్తి యుక్తుండవుఁ గ”మ్మని చెప్పె; నంత.

11-114-ఆ. “రూపు లేని నీకు రూఢిగా యోగులు
రూపు నిల్పి నిన్ను రుచిరభక్తిఁ
గొల్చి యుండ్రు; వారికోర్కుల నిచ్చెద
వేమిలాగు? నాకు నెఱుఁగఁ బలుకు.”

11-115-వ. అని యుద్ధవుం డడిగిన నారాయణుం డిట్లనియె; “నేను సర్వవర్ణం బులకుసమంబైన పూజాప్రకారం బెఱింగించెద; నాచారంబునంజేసి యొకటిఁ బాషాణమృణ్మయదారువులం గల్పించి, నాద రూపంబుగా నిల్పి కొని కొందఱు పూజింతురు; కాంస్య త్రపు రజత కాంచన ప్రతిమావిశేషంబు లుత్తమంబు; లిట్లు నా ప్రతిమారూపంబు లందు మద్భావం బుంచి కొల్చినవారికి నేఁ బ్రసన్నుండనగుదు; నీ లోకం బున మనుష్యులకు ధ్యానంబు నిలువనేరదు; గావునం బ్రతిమా విశేషంబులనేకంబులు గలవు; వానియందు సౌందర్యసారంబులు మనోహరంబులునైన రూపంబుల మనఃప్రసన్నుండనై నే నుండు దుఁ; గావున దుగ్ధార్ణవశాయిఁగా భావించి ధౌ తాంబ రాభరణ మాల్యానులేపనంబులను, దివ్యాన్న పానంబులను, షోడశోక్త ప్రకారంబుల రాజోపచారంబులను, బాహ్యపూజా విధానంబుల నాచరించి మత్సంకల్పితంబు లైన పదార్థంబులు సమర్పించి, నిత్యంబును నాభ్యంతరపూజావిధానంబులం బరితుష్టునిం జేసి; దివ్యాంబరాభరణ మాల్యశోభితుండును, శంఖ చక్ర కిరీటాద్యలం కార భూషితుండును, దివ్యమంగళవిగ్రహుండునుగాఁ దలంచి

ధ్యానపరవశుండైన యతండు నాయందుఁ గలయు; నుద్ధవా! నీ
వీ ప్రకారంబు గరిష్ఠనిష్ఠాతిశయంబున యోగనిష్ఠుండవై, బదరికాశ్ర
మంబు సేరి మత్కథితం బైన సాంఖ్యయోగం బంతరంగంబున
నిల్పుకొని, కలియుగావసాన పర్యంతంబు వర్తింపు" మని య ప్ప
మేశ్వరుండానతిచ్చిన నుద్ధవుండు నానందభరితాంతరంగుం డై
తత్పాదారవిందంబులు హృదయంబునం జేర్చుకొని, పావనంబైన
బదరికాశ్రమంబునకు నరిగె" నని శుకుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుం
జెప్పుటయు.

11-116-క. చెప్పిన విని రాజేంద్రుఁడు
సొప్పడ "శ్రీకృష్ణుకథలు చోద్యము గాఁగం
జెప్పినఁ దనియదు చిత్తం
బొప్పఁగ మునిచంద్ర! నాకు యోగులు మెచ్చన్.

11-117-తే. అంతటను గృష్ణుఁ డేమయ్యె? నరసిచూడ
యదువు లెట్టులు వర్తించి రేర్పడంగ
ద్వారకాపట్టణం బెవ్విధమున నుండె
మునివరశ్రేష్ఠ! యానతీ ముదముతోడ."

శ్రీకృష్ణ నిర్యాణంబు

11-118-వ. అనిన రాజునకు శుకుం డిట్లనియె "నట్లు వాసుదేవుం డన్యాయ
ప్రవర్తకులగు దుష్టుల సంహరించి, న్యాయప్రవర్తకులగు శిష్టులఁ
బరిపాలనంబు సేసి, బలరామ సమేతంబుగా ద్వారకానగరంబు
వెడలినం గని యాదవులు దమలోఁ దాము మదిరాపానమత్తులై
మత్సరంబున నుత్సాహకలహంబునకుం గమకించి, కరి తురగ
రథ పదాతిబలంబులతోననర్గళంబుగా యుద్ధసన్నద్ధులై, యుద్ధం
బునకుం జొచ్చి మునిశాపకారణంబు ననుత్తుంగంబు లయిన

తుంగ సమూహంబుల బడలుపడంగఁ బొడుచుచు, ప్రేయుచుం
దాఁకు నప్పుడు నవియును వజ్రాయుధ సమానంబులై తాఁకిన
భండనంబునం బడి ఖండంబులై యొఱగు కబంధంబులును,
వికలంబులైన శరీరంబులును, విభ్రష్టంబులైన రథంబులును,
వికటంబులైన శకటంబులును, వ్రాలెడు నశ్వంబులును, మ్రొగ్గెడి
గజంబులునై, యయ్యోధనంబున నందఱుంబొలియుటకు నగి
నగధరుండును రాముండునుం జనిచని; యంత నీలాంబరుం
డొక్క త్రోవంబోయి యోగమార్గంబు ననంతునిం గలసె; నప్పర
మేశ్వరుండు మఱియొక మార్గంబునం జని యొక్క నికుంజపుం
జంబు చాటున విశ్రమించుటంజేసి చరణంబు పెఱొక చరణంబు
మీఁద సంఘటించి చంచలంబుగా వినోదంబు సలుపు సమయం
బున నొక్క లుబ్ధకుండు మృగయార్థంబుగా వచ్చి దిక్కులు నిక్కి
నిరీక్షించుచుండ, వృక్షంబు చాటున న ప్పరమపురుషుని చరణ
కమలంబు హరిణకర్ణంబు గాఁబోలునని దానిం గని శరంబు శరాస
నంబునందు సంధానంబు సేసి యేసిన నతండు హాహారవంబునం
గదలుచుండ న ప్పరమేశ్వరుని సన్నిధానంబునకు వచ్చి జగ
న్నాథుంగాఁ దెలిసి, భయంబున "మహాపరాధుండను; బాపచిత్తుం
డను; గుటిలప్రచారుండ" నని యనేకవిధ దీనాలాపంబులం బలు
కుచు బాష్పజలధారాసిక్తవదనుండైన, సరోజనేత్రుండు వానిం గరు
ణించి యిట్లనియె; "నీ వేల జాలింబడెదు? పూర్వజన్మ కర్మంబు
లెంత వారికైన ననుభావ్యంబులగుం గాని యూరక పోవనేరవు;
నీవు నిమిత్తమాత్రుండ; వింతియ కాని" యని వానికిం దెలిపిన
వాఁడును "మహాపరాధులైన వారూరక పోవరు; దేవ గురు వైష్ణవ
ద్రోహులకు నిలువ నెట్లగు" నని పవిత్రాంతఃకరణుండై ప్రాయోపవే
శంబునం బ్రాణంబులువర్జించి వైకుంఠపదప్రాప్తుండయ్యె నప్పుడు.

11-119-క. దారుకుఁడు గనియె నంతటఁ
జారు నిరూఢావధాను సర్వజ్ఞు హరిన్

మేరనగధీరు దనుజవి
దారుని నేకాంతపరునిఁ దద్దయు నెమ్మిన్.

11-120-వ.
కని యత్యంతభయభక్తితాత్పర్యంబుల ముకుళిత కరకమలుండై
యిట్లనియె.

11-121-తే.
“నిన్నుఁజూడని కన్నులు నిష్ఫలములు
నిన్ను నొడువని జిహ్వదా నీరసంబు
నిన్నుఁ గానని దినములు నింద్యము లగుఁ
గన్నులను జూచి మమ్మును గారవింపు.”

11-122-వ.
అనుచు నా దారుకుండు నిర్వేదనపరుండై యిట్లని విన్నవించె;
“యాదవసముద్రం బడంగె; బంధు గురు మిత్ర జనంబు లక్కడ
క్కడం బోయిరి; ద్వారకకుం బోయి సుహృజ్జనంబులతోడ నేమం
దు?” నని పలుకునవసరంబున దివ్యాయుధంబులును, దివ్య
రథరథ్యంబులు నంతర్ధానంబు నొందె; నారాయణుండు వానితో“
నక్రూరవిదురులకు నీవృత్తాంతంబంతయుఁజెప్పుము; సవ్యసాచిం
గని స్త్రీ బాల గురు వృద్ధ జనంబులఁగరి పురంబునకుం గొనిచను
మనుము; పొ” మ్మనిన వాఁడును మరలి చని కృష్ణుని వాక్యం
బులు సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పె; నట్లు సేయు నాలోన ద్వారకానగ
రంబు పరిపూర్ణజలంబై మునింగె; నంత నెవ్వరికిం జనరాకయుండె
న ప్పరమేశ్వరుండును శతకోటి సూర్యదివ్యతేజో విభాసితుండై
వెడలి నారదాది మునిగణంబులును, బ్రహ్మరుద్రాదిదేవతలును,
జయజయశబ్దంబులతోడం గదలిరా నిజపదంబున కరిగె; నన్నారా
యణ విగ్రహంబు జలధి ప్రాంతంబున జగన్నాథస్వరూపంబై
యుండె” నని శుకుండు పరీక్షిన్నరేంద్రునకుం జెప్పె నని చెప్పి.

11-123-క.
ఈ కథ విన్నను వ్రాసిన

ప్రాకటముగ లక్ష్మి యశము భాగ్యము గలుగుం
జేకొని యాయువు ఘనుఁడై
లోకములో నుండు నరుఁడు లోకులు వొగడన్.

11-124-చ.
నగుమొగమున్ సుమధ్యమును నల్లని మేనును లచ్చికాటప
ట్టగు నురమున్ మహాభుజము లంచితకుండలకర్ణముల్ మదే
భగతియు నీలవేణియుఁ గృపారసదృష్టియుఁ గల్గు వెన్నుఁ డి
మ్ముగఁబొడసూపుఁగాతఁ గనుమూసినయప్పుడు విచ్చినప్పుడున్.

పూర్ణి

11-125-క.
రాజీవసదృశనయనా! వి
రాజితసుగుణా! విదేహరాజవినుత! వి
భ్రాజితకీర్తి సుధావృత
రాజీవభవాండభాండ! రఘుకులతిలకా!

11-126-మా.
ధరణిదుహితృరంతా! ధర్మమార్గానుగంతా!
నిరుపమనయవంతా! నిర్జరారాతిహంతా!
గురుబుధసుఖకర్తా! కోసలక్షోణిభర్తా!
సురభయపరిహర్తా! సూరిచేతోవిహర్తా!

11-127-గ.
ఇది శ్రీ పరమేశ్వరకరుణాకలిత కవితావిచిత్ర కేసనమంత్రి పుత్త్ర సహజ పాండిత్య పోతనామాత్యప్రియశిష్య వెలిగందల నారయ నామధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీమహాభాగవతంబను మహాపురాణంబు నందుఁ గృష్ణుండు భూభారంబు వాపి యాదవుల కన్యోన్య వైరానుబంధంబుఁ గల్పించి, వారల హతంబు గావించుటయు, విదేహర్షభ సంవాదంబును, నారాయణ ముని చరిత్రంబును, నాలుగు యుగంబుల హరి నాలుగువర్ణంబులై వర్తించుటయు, బ్రహ్మాది

దేవతలు ద్వారకానగరంబునకుం జని కృష్ణుం బ్రార్థించి నిజపదంబునకు రమ్మనుటయు, నవధూతయదుసంవాదంబును, నుద్ధవునకుఁ గృష్ణుం డనేకవిధంబులైన యుపాఖ్యానంబు లెఱింగించుటయు, నారాయణప్రకారం బంతయు దారకుం డెఱింగివచ్చి ద్వారకానివాసులకుం జెప్పుటయుఁ, గృష్ణుండు దన దివ్యతేజంబుతోఁ బరమాత్మం గూడుటయు నను కథలు గల యేకాదశ స్కంధము.

పోతన తెలుగు భాగవతము

ద్వాదశ స్కంధము

ఉపోద్ఘాతము

12-1-క.
శ్రీ మరుదశనపతిశయన!
కామితమునిరాజయోగికల్పద్రుమ! యు
ద్ధామ! ఘనజనకవరనృప
జామాతృవరేశ! రామచంద్రమహీశా!

12-2-వ.
మహనీయగుణగరిష్ఠులగు న మ్మునిశ్రేష్ఠులకు నిఖిలపురాణవ్యాఖ్యాన
వైఖరీ సమేతుండైన సూతుం డిట్లనియె; నట్లు పరీక్షిన్న రేంద్రునకు శుక
యోగీంద్రుండు వాసుదేవ నిర్యాణ పర్యంతంబుఁ దజ్జన్మ కర్మంబులు
సెప్పిన విని సంతసంబంది య న్నరపాలపుంగవుండు “మహాత్మా!
నారాయణ కథా ప్రపంచంబును, దద్గుణంబులును, నాచారవిధియును,
జీవాత్మభేదంబును, హరిపూజావిధానంబును, జ్ఞానయోగప్రకారం
బు ననునవి మొదలైనవి యెఱింగించి విజ్ఞానవంతుగాఁ జేసి మన్నిం
చితి; వింక భావి కార్యంబు లన్నియు నెఱింగింపు” మనిన శుకుండు
రాజున కిట్లనియె.

12-3-క.
నరవర! యీ ప్రశ్నమునకు
సరి సెప్పఁగ రాదు; నేను సామర్థ్యముచేఁ
బరికించి నీకుఁ జెప్పదఁ
గర మొప్పఁగ భావికాలగతులన్ వరుసన్.

రాజుల యుత్పత్తి

12-4-వ. అందు రాజులప్రకారం బెఱింగించెద; బృహద్రథునకుఁ బురంజయుండు పుట్టు; వానికి శునకుం డనెడివాఁడు మంత్రి యై పురంజయునిం జంపి తా రాజ్యం బేలు చుండు; నంతఁ గొంతకాలంబున కతనికిం గుమారుండు దయించిన వానికిఁ బ్రద్యోతననామం బిడి పట్టంబుగట్టు; నా భూభుజునకు విశాఖరూపుం డుదయింపంగలం; డాతనికి నందివర్ధనుండు జన్మించు; నీ యేవురు నూటముప్పది యెనిమిది సంవత్సరములు వసుంధరా పరిపాలనంబునం బెంపు వడయుదురు; తదనంతరంబ శిశునాగుం డను పార్థివుం డుదయించు; నా మూర్ధాభిషిక్తునకుఁ గాకవర్ణుండు, నా రాజన్యునకు క్షేమవర్ముఁ డుదయింపఁగలం; డా పృథ్వీపతికి క్షేత్రజ్ఞుం, డతనికి విధిసారుఁడును, విధిసారున కజాతశత్రుండు, నా భూపాలునకు దర్భకుండును, దర్భకునికి నజయుండు, నతనికి నందివర్ధనుండు, నత నికి మహానందియు ననంగల శైశునాగులు పదుండ్రు నరపాలకులు ద్భవించి షష్ట్యుత్తరత్రిశతి హాయనంబులు గలికాలంబున ధరాతలం బే లుదు; రంతట మహానందికి శూద్రస్త్రీ గర్భంబున నతి బలశాలి యయిన మహాపద్మవతి యను నందనుం డుదయించు; నతనితో క్షత్రియవంశం బడంగిపోఁ గల దా సమయంబున నరపతులు శూద్రప్రాయులై ధర్మవిర హితులై తిరుగుచుండ మహాపద్మునకు సుమాల్యుం డాదిగాఁ గల యె నమండ్రు కుమారు లుదయించెదరు; వారు నూఱు సంవత్సరంబులు క్షోణితలం బేలెద; రంతటఁ గార్మకుండు మొదలుగా రాజనవకంబు నందాఖ్యలం జనియించు; నా నవనందులనొక భూసురోత్తముం డున్మూ లనంబు సేయు; నప్పుడు వారు లేమిని మౌర్యులు గొంతకాలం బీ జగ తీతలంబు నేలుదు; రత్తఱి నా భూదేవుండు చంద్రగుప్తుండనువానిం దన రాజ్యం బందు నభిషిక్తుంగాఁ జేయంగలం; డంత నా చంద్రగుప్తునకు వారి సారుండును, వానికి నశోకవర్ధనుండు, నతనికి సుయశస్సును, వానికి

సంయుతుఁ డమ్మహనీయునకు శాలిశూకుం, డతనికి సోమశర్ముండు, వానికి శతధన్వుండు, నవ్వీరునకు బృహద్రథుండు నుదయించెదరు; మౌర్యులతోఁజేరిన యీ పదుగురును సప్తత్రింశదుత్తర శతాబ్దంబులు నిష్కంటకంబుగా భూపరిపాలనంబు సేసెద; రా సమయంబున బృహద్రథుని సేనాపతి యగు పుష్యమిత్రుఁడు, శుంగాన్వయుఁడతని వధించి రాజ్యంబు గైకొను; నతనికి నగ్నిమిత్రుండను నరపతి బుట్టఁగలవాఁడాతనికి సుజ్యేష్ఠుండు, సుజ్యేష్ఠునకు వసుమిత్రుండు, నతనికి భద్రకుండును, భద్రకునకుఁ బుళిందుండు, నా శూరునకు ఘోషుండును, వానికి వజ్రమిత్రుండును, నతనికి భాగవతుండును, వానికి దేవభూతియునుద్భవించెద; రీ శుంగులు పదుండ్రును ద్వాదశోత్తరశత హాయనంబులుర్వీపతు లయ్యెద; రంతమీదఁట శుంగకుల సంజాతుండైన దేవభూతిని గణ్వామాత్యుండగు వసుదేవుండనువాఁడు వధియించి, రాజ్యం బేలు; వానికి భూమిత్రుండు,న మ్మహానుభావునకు నారాయణుండునుఁ గలిగెదరు; కణ్వవంశజులైన వీరలు మున్నూటనలువదేను సంవత్సరంబులు మేదినీతలం బేలుదురు; మఱియును.

12-5-క. చతురత నీ క్షితి నేలియు
మతిమోహము విడువలేక మానవనాథుల్
సతతముఁ దమ కీ కాలం
బతిచంచల మగుట నెఱుఁగరయ్య మహాత్మా!

12-6-క. నరపతులమహిమ నంతయు
నురగాధిపుఁ డైన నొడువ నోపఁడు; ధాత్రిం
జిరకాల మేలి యుండే
పరువడి నడఁగుదురు వారు భ్రాంతులు నగుచున్.

12-7-క. గజ తురగాది శ్రీలను

నిజ మని నమ్మంగరాదు; నిత్యమును హరిన్
గజిబిజి లేక తలంచిన
సుజనులకును నతనియందుఁ జొరఁగా వచ్చున్.

12-8-వ. మఱియుఁ గణ్వవంశజుండగు సుశర్ముండను రా జుదయించిన వాని హింసించి తద్భృత్యుండంధ్రజాతీయుం డయిన వృషలుం, డధర్మమార్గవర్తియై, వసుమతీచక్రం బవక్రుండై యేలునంత వాని యనుజుండు కృష్ణుం డనువాఁడు రాజై నిలుచు; నా మహామూర్తికి శాంతకర్ణుండును, వానికి బౌర్ణమాసుండును, వానికి లంబోదరుండును, వానికి శిబిలకుండు, నతనికి మేఘస్వాతియు, వానికి దండమానుండును, వానికి హాలేయుం డగు నరిష్టకర్మయు, వానికి దిలకుండు, నతనికిఁ బురీషసేతుండును, వానికి సునందనుండును, నా రాజశేఖరునకు వృకుండును, వృకునకు జటాపుండును, జటాపునకు శివస్వాతియు, వానికినరిందముండు, నా భూమీశునకు గోమతియును, వానికిఁ బురీమంతుండును, నతనికి దేవశీర్షుండును, వానికి శివస్కందుండును, నతనికి యజ్ఞశీలుండు, నా భవ్యునకు శ్రుతస్కందుండు, వానికి యజ్ఞశత్రుండు, వానికి విజయుం, డ వ్విజయునికిఁ జంద్రబీజుం డతనికి సులోమధియు నిట్లు పెక్కం డ్రుదయించి నన్నూటయేఁబదియాఱు హాయనంబులు ధాత్రిం బాలించెద; రంత నాభీరులేడ్వురు,గర్దభులు పదుండ్రు, గంకవంశజులు పదాఱుగురు, మేదినీభరంబు దాల్చి యుండెద; రటమీఁద యవను లెనమండ్రు, బర్బరులు పదునల్గురు, దేశాధీశులై యేలెదరు; మఱియుం బదుమువ్వురు గురుండులును, బదునొకండ్రు మౌనులును, వేయుందొమ్మన్నూటతొమ్మిది హాయనంబులు గర్వాంధులయి యేలెద; రటమీఁద నా మౌనవంశజు లగు పదునొకండ్రు త్రిశతయుతంబైన వత్సరంబులు మత్సరంబున నేలెద ;రా సమయంబునఁ, గైలికిలులను యవనులు భూపతు లగుదు; రంత భూతనందుండు నవభంగిరుండు శిశునందుండుఁ దద్భ్రాతయగు యశోనందుండుఁ బ్రవీరకుండు వీరలు వీరులై షడుత్తరశత హాయనంబు లేలెద; రంత నా రాజులకుఁ బదు

ముువ్వురు కుమారు లుదయించి యందు నార్గురు బాహ్లికదేశాధిపతు లయ్యెదరు; కడమ యేడ్వురును గోసలాధిపతులయ్యెద; రంత వైఢూర్య పతులు నిషధాధిపతులై యుండెదరు; పురంజయుండు మగధదేశాధి పతియై పుట్టి, పుళింద యదు మద్రదేశవాసు లగు హీనజాతి జనులు బ్రహ్మజ్ఞానహీనులై హరిభక్తి విరహితులై యుండ, వారికి ధర్మోపదేశంబు సేసి, నారాయణభక్తి నిత్యంబు నుండునట్లుగాఁ జేసి, బలపరాక్రమవంతు లైన క్షత్రియవంశంబు లడంచి, పద్మావతీనగర పరిపాలకుండై యాగంగా ప్రయాగ పర్యంతం బగు భూమినేలఁ గలండు; శూద్రప్రాయు లగు రాజు లును, వ్రాత్యులును,బాషండులు నగు విప్రులును గలిగి సౌరాష్ట్రావంత్యా భీరార్బుద మాళవ దేశాధిపతు లయ్యెదరు, సింధుతీరంబులఁ జంద్ర భాగా ప్రాంతంబులఁ గాశ్మీరమండలంబున మేధావిహీనులై మ్లేచ్ఛాకారు లగు రాజులు భూభాగం బేలుచు, ధర్మసత్యదయాహీనులై, క్రోధమాత్స ర్యంబుల, స్త్రీ బాల గో ద్విజాతులఁవధియింప రోయక, పరధన పరస్త్రీ పరు లై, రజస్తమోగుణరతు లై, యల్పజీవు లై, యల్పబలు లై హరి చరణారవిందమకరందరసాస్వాదులు గాక తమలో నన్యోన్య వైరానుబం ధులై సంగ్రామరంగంబుల హతు లయ్యెద; రా సమయంబునఁ బ్రజలు తచ్ఛీల వేష భాషాదుల ననుసరించి యుండెదరు; కావున.

కల్క్యవతారంబు

12-9-క. దినదినమును ధర్మంబులు,
ననయము ధర నడఁగిపోవు నాశ్చర్యముగా
విను వర్ణ చతుష్కములో;
నెనయఁగ ధనవంతుఁ డైన నేలు ధరిత్రిన్.

12-10-క. బలవంతుఁ డైన వాడే
కులహీనుం డైన దొడ్డగుణవంతుఁ డగుం

గలిమియుఁ బలిమియుఁ గలిగిన
నిలలోపల రాజ తండె; యే మన వచ్చున్.

12-11-వ. అట్లుగాన జనంబులు లోభులై, జారత్వ చోరత్వాదులచేత ద్రవ్యహీనులై వన్యశాక మూల ఫలంబులు భుజించుచు, వన గిరి దుర్గంబులం గృశీభూతులై దుర్భిక్ష, శీత, వాతాతప, క్షుధా, తాపంబులచేత భయంపడి, ధనహీనులై యల్పాయుష్కులు, నల్పతరశరీరులునై యుండ రాజులు చోరులై సంచరించుచు,నధ ర్మప్రవర్తనులై వర్ణాశ్రమ ధర్మంబులు విడనాడి, శూద్రప్రాయు లై యుండెద; రంత నోషధు లల్ప ఫలదంబులు, మేఘంబులు జల శూన్యంబులు, సస్యంబులు నిస్సారంబులు నగు; నిట్లు ధర్మమార్గంబు దక్కి యున్న యెడ ముకుందుండు దుష్టనిగ్రహ శిష్ట పరిపాలనంబుల కొఱకు శంబల గ్రామంబున విష్ణుయశుం డను విప్రునకుఁ గల్క్యవతారుం డై దేవతా బృందంబులు నిరీక్షింప, దేవదత్త ఘోటకారూఢుండై దుష్టమ్లేచ్ఛజనంబులందన మండలాగ్రంబున ఖండీభూతులం జేయు; నప్పుడు ధాత్రీమండలంబు విగతక్రూరజన మండలంబై తేజరిల్లు; నంత నరులు విష్ణుధ్యాన వందన పూజాది విధా నాసక్తులై నారాయణపరాయణు లయి వర్తిల్లెద; రిట్లు కల్క్యవతారంబున నిఖిల జనులు ధన్యు లయ్యెద; రంతటఁ గృతయుగ ధర్మంబయి నడచుచుండు; జంద్ర భాస్కర శుక్ర గురువులేక రాశి గతు లయినం, గృతయుంబయి తోఁచు; రాజేంద్రా! గత వర్తమాన భావికాలంబులు; భవజ్జన్మంబు మొదలు నందాభిషేక పర్యంతంబుఁ బంచదశాధికశతోత్తర సహస్ర హాయనంబులయి యుండు; నంతట నారాయణుం డఖిల దుష్ట రాజద్వంసంబు గావించి ధర్మంబు నిలిపి వైకుంఠనిలయం డగు;”నని చెప్పిన.

12-12-క. “మునినాథ! యే విధంబున
ఘనతరముగఁ జంద్ర సూర్య గ్రహముల జాడల్
సనుఁ? గాలవర్తనక్రమ

మొనరఁగ నెఱిఁగింపవయ్య ముదము దలిర్పన్."

12-13-వ. అనిననట్లగాక, యని చెప్పఁ దొడంగె; "వినుము; సప్తర్షి మండలాంతర్గ
తంబు లయిన పూర్వ ఋక్షద్వయి సమమధ్యంబు నందు నిశాసమ
యంబున నొక్క నక్షత్రంబు గానిపించిన కాలంబు మనుష్య మానంబున
శతవత్సరపరిమితంబయ్యె నే, నా సమయంబున జనార్దనుండు నిజ
పదంబునఁ బొదలె; నా వేళనె ధాత్రీమండలంబు కలి సమాక్రాంతం
బయ్యెఁ; గృష్ణుం డెంతకాలంబు భూమి యందుఁ బ్రవర్తించె, నంత కాలం
బునుగలి సమాక్రాంతంబు గాదు; మఘానక్షత్రంబందు సప్తర్షులు నే
ఘస్రంబునఁ జరియింతు రా ఘస్రంబునఁ గలి ప్రవేశించి వేయునిన్నూఱు
వర్షంబు లయి యుండు; నా ఋషిసంఘంబు పూర్వాషాడ కరిగినం గలి
ప్రవృద్ధంబు నొందు; నే దివసంబున హరి పరమపదప్రాప్తుం డయ్యె; నా
దివసంబు నంద కలి ప్రవేశించి దివ్యాబ్దసహస్రంబు సనిన యనంత
రంబు నాలవ పాదంబునఁ గృతయుగ ధర్మంబు ప్రాప్తం బగు.

12-14-చ. నరవర! తొంటి భూపతుల నామ గుణంబులు, వృత్తచిహ్నముల్,
సిరియును, రూప సంపదలుఁ, జె న్నగురాజ్యము, లాత్మవిత్తముల్
వరుస నడంగెఁ గాని, యట వారల కీర్తులు నిర్మలంబులై
యురవడి భూమిలో నిలిచి యున్నవి నేఁడును రాజశేఖరా!

12-15-వ. శంతనుని యనుజం డగు దేవాపియు, నిక్ష్వాకువంశజుం డగు మరు
త్తును, యోగయుక్తులై కలాపగ్రామనిలయు లై కలియుగాంతంబున
వాసుదేవప్రేరితులై, ప్రజల నాశ్రమాచారంబులు దప్పకుండ నడపుచు,
నారాయణస్మరణంబు నిత్యం బొనర్చి, కైవల్యపదప్రాప్తులగుదు; రిక్కరణి
నాలుగుయుగంబుల రాజులును నే నెఱింగించిన పూర్వరాజన్యులును,
వీరందఱును సమస్తవస్తు సందోహంబుల యందు మమత నొంది యు
త్సాహవంతులై యుండి పిదప నీ భూతలంబువదలి నిధనంబు నొందిరి;

కావునఁ గాలంబుజాడ యెవ్వరికిం గానరాదు; మత్పూర్వులు హరిధ్యానపరవశులై దయాసత్యశౌచశమదమాది ప్రశస్తగుణంబులంబ్రసిద్ధు లై నడచి; రట్లు గావున.

12-16-క.

ధర్మము సత్యముఁ గీర్తియు
నిర్మలదయ విష్ణుభక్తి నిరుపమ ఘన స
త్కర్మ మహింసావ్రతమును
నర్మిలి గలవారె పుణ్యు లవనీనాథా!

12-17-తే.

ఈ జగంబేలు తొల్లిటి రాజవరులు
కాలవశమున నాయువు ల్గోలుపోయి
నామమాత్రావశిష్టు లైనారు;గాన
చెప్పవలవదు మమత నెచ్చట నృపాల!

12-18-వ.

గర్వాంధుల యిన నరపతులం జూచి భూదేవి హాస్యంబు సేయు; “శత్రుక్షయంబు సేసి యెవ్వరికి నీక తామ యేలు చుండెద” మనియెడి మోహంబునం బితృపుత్రభ్రాతలకు భ్రాంతి గల్పించి, యన్యోన్య పైరానుబంధంబులం గలహంబు సేసి, రణరంగంబులఁ దృణప్రాయంబులుగా దేహాదులు వర్జించి, నిర్జరలోకప్రాప్తులైన పృథు యయాతి గాధి నహుష భరతార్జున మాంధాతృ సగర రామ ఖట్వాంగ ధుంధుమార రఘు తృణబిందు పురూరవ శంతను గయ భగీరథ కువలయాశ్వ కకుత్థ్స నిషధ హిరణ్యకశిపు వృత్ర రావణ నముచి శంబర భౌమ హిరణ్యాక్ష తారకాదులైన రాజులును, దైత్యులును ధరణికి మమత్వంబునం జేసి కదా కాలవశంబున నాశంబు నొంది? రది యంతయు మిథ్యగాన సర్వంబునుం బరిత్యజించి “జనార్దన, పైకుంఠ, వాసుదేవ, నృసింహా” యని నిరంతర హరి కథామృతపానంబు సేసి, జరా రోగ వికృతులం బాసి హరిపదంబు నొందుమని చెప్పి.

12-19-తే.
ఉత్తమశ్లోకుఁ డనసెవ్వఁ డున్నవాఁడు;
సన్నుతుండగు నెవ్వఁడు సకల దిశల;
నట్టి పరమేశ్వరునిఁ జిత్తమందు నిలిపి
తద్గుణంబులు వర్ణింపు ధరణీనాథ!

కలియుగధర్మ ప్రకారంబు

12-20-వ.
అనిన శుకయోగీంద్రునకు రాజేంద్రుం డిట్లనియె; "కలియుగం బతిపాపసమ్మిళితంబు; గాన దురితంబులేలాగున రాకుండఁజేయుదురు? కాలంబే క్రమంబున నడచుఁ? గాలస్వరూపకుం డైన హరి ప్రభావంబే లాగునం గానఁబడు? నీ జగజ్జాలం బెవ్విధంబున నిలుచు?" నని యడిగిన రాజేంద్రునకు శుకయోగీంద్రుం డిట్లనియెఁ;" గృత త్రేతా ద్వాపర కలియుగంబులను యుగ చతుష్టయంబును గ్రమంబుగాఁ బ్రవర్తించు, ధర్మంబునకు సత్య దయా తపో దానంబులు నాలుగు పాదంబులై నడచు; శాంతిదాంత్యత్మజ్ఞాన వర్ణాశ్రమాచారంబులు మొదలగునవి గలిగి ధర్మంబు మొదటి యుగంబున నాలుగు పాదంబులం బరిపూర్ణంబై ప్రవర్తిల్లు; శాంతిదాంతికర్మాచరణాది రూపం బగు ధర్మంబు మూఁడు పాదంబుల రెండవ యుగంబునం బ్రవర్తిల్లు; విప్రార్చనాహింసావ్రతజపానుష్ఠానాది లక్షణంబులు గలిగి ధర్మంబు రెండు పాదంబుల మూడవ యుగంబునం దేజరిల్లు; మఱియు జనులు గలియుగంబున ధర్మరహితులు, నన్యాయకారులు, క్రోధమాత్సర్యలోభమోహాది దుర్గుణ విశిష్టులు, వర్ణాశ్రమాచారరహితులు, దురాచారులు, దురన్నభక్షకులు, శూద్రసేవారతులు, నిర్దయులు, నిష్కారణవైరులు, దయాసత్యశౌచాది విహీనులు, నన్ృతవాదులు, మాయోపాయులు, ధనవిహీనులు, దోషైకదృక్కులునై పాపచరితులగు రాజుల సేవించి, జననీజనక సుత సోదర బంధు దాయాద సుహృజ్జనులం బరిత్యజించి, సురతాపేక్షులై

కులంబులం జెఱచుచుండెదరు; మఱియు క్షామ డామరంబులం బ్రజాక్షయం బగు; బ్రాహ్మణులు దుష్ప్రతిగ్రహవిహారులై యజ్ఞాదికర్మంబులు పదార్థపరులై చేయుచు హీనులై నశించెదర; ట్లుగాన యీ కలియుగంబున నొక్క ముహూర్తమాత్రం బయిన నారాయణస్మరణ పరాయణులై మనంబున 'శ్రీనృసింహ వాసుదేవ సంకర్షణాది నామంబుల నచంచల భక్తిం దలంచు వారలకుఁ గ్రతుశత ఫలంబు గలుగు; నట్లు గావున రాజశేఖరా! నీ మది ననవరతంబు హరిం దలంపుము; కలి యనేక దురితాలయంబు గాన, యొక్క నిమేషమాత్రంబు ధ్యానంబు సేసినం బరమ పావనత్వంబు నొంది కృతార్థుండ వగుదు" వని పలికి మఱియును.

12-21-క. "మూడవ యుగమున నెంతయు
వేడుక హరికీర్తనంబు వెలయఁగ ధృతిచేఁ
బాడుచుఁ"గృష్ణా!" యనుచుం
గ్రీడింతురు కలిని దలఁచి కృతమతు లగుచున్."

కల్పప్రళయ ప్రకారంబు

12-22-వ. అనినఁ గల్పప్రళయ ప్రకారం బెట్లనిన నతండిట్లనియెఁ; "జతుర్యుగ సహస్రంబులు సనిన నది బ్రహ్మకు నొక్కపవ లగు; నా క్రమంబున రాత్రియు వర్ధిల్లు; నంత బ్రహ్మకు నొక్కదినంబగుటవలన నది నైమిత్తిక ప్రళయం బనంబడు; నందు విధాత సమస్త లోకంబులం దన యాత్మయందు నిలిపి శయనింప ప్రకృతి వినష్టంబయిన నది ప్రాకృత ప్రళయం బని చెప్పంబడు; నా ప్రళయ ప్రకారంబు విను; మిట్లు పవలు నైమిత్తిక ప్రళయంబును, రాత్రి ప్రాకృత ప్రళయంబు నగుట గలిగిన, నది యజునకు దినప్రమాణం; బిట్టి దినప్రమాణంబున మున్నూటయఱువది దినంబు లయిన నలువకు నొక్క సంవత్సరంబు పరిపూర్ణం బగుఁ; దద్వత్సరంబులు శతపరిమితంబు లయిన.

12-23-సీ. అంత లోకేశున కవసానకాలంబు
వచ్చిన నూఱేండ్లు వసుధలోన
వర్షంబు లుడిగిన వడిఁ దప్పి మానవుల్
దప్పి నాఁకటఁ జిక్కి నొప్పి నొంది
యన్యోన్యభక్షులై యా కాలవశమున
నాశ మొందెద; రంత నలినసఖుఁడు
సాముద్ర దైహిక క్ష్మాజాత రసములఁ
జాతురిఁ గిరణావళిచేతఁ గాల్ప

12-23.1-తే. నంతఁ గాలాగ్ని సంకర్షణాఖ్య మగుచు
నఖిల దిక్కులు గలయంగ నాక్రమించు
నట్టియెడ నూఱువర్షంబు లాదుకొనఁగ
వీఁకతోడుత వాయువుల్ వీచు నపుడు.

ప్రళయ విశేషంబులును

12-24-వ. శత హాయనంబులు ధారాధరంబులు మహాఘోషంబుతోడం గరికరోపమానంబు లయిన నీరధారల నిఖిలజగంబును శంబర మయంబు చేసిన బ్రహ్మాండంబెల్ల జలమయం బగుటంజేసి, భూమి హృతగంధగుణంబయి కబంధంబున లీనంబగు; న న్నీరంబు జీర్ణరసగుణంబై తేజంబునన డంగు; నా తేజంబు వాయువందు నష్టరూపంబయి కలయు; నా పవనుండు గతస్పర్శగుణుండై నభంబున సంక్రమించు; నా యాకాశంబు విగతశబ్దంబయి భూతాదిం బ్రవేశించుఁ దైజసంబైన మహద్రూపంబనహంకారంబై వైకారికగుణసమేతంబై, యింద్రియంబుల లయించు; నహంకారంబును సత్త్వాదిగుణంబులు గ్రసియించు; నవి కాలచోదితంబైన ప్రకృతి యందడంగు; నా ప్రకృతి యనాదియు నిత్యంబు నవ్యయంబు నవాఙ్మానసగోచరంబునై సత్త్వరజస్తమోగుణ రహితంబయి, మహ

దాదిసన్నివేశంబు లేక స్వప్నాద్యవస్థారహితంబయి, పృథివ్యాదిహీనం బై యప్రతర్క్యంబగు; దానిని మూలభూతంబయిన పదంబని చెప్పు చుందురు, కాలవిపర్యయంబయి, పురుషావ్యక్తులు విలీనం బగునది ప్రాకృత ప్రళయం బనంబడు" నని చెప్పి "మఱియు నొక విశేషంబు వినుము; బుద్ధీంద్రియార్థరూపంబులచే జ్ఞానంబు తదాశ్రయం బయి వెలుంగు; దృశ్యత్వాద్వ్యతిరేకంబులచే నది యాద్యంతంబులు గలదై యుండుఁ; దేజంబునకు దీపచక్షూరూపంబులు వేఱు గాని యట్లు బుద్ధీంద్రియార్థంబులు పరార్థమూర్తికి నన్యంబులు గానేరవు; బుద్ధిసంభ వంబు ప్రధానంబు; జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్త్యవస్థాభేదం బాత్మమయంబై, బుద్ధియుక్తంబైన యోగంబునం బరిణమించుఁ; బ్రాణిజాతం బీశ్వరునందు లయోదయంబులు వొందుచుండు; సర్వంబు నన్యోన్యాపాశ్రయంబై యాద్యంతవంతంబగుట, నవస్తువై వర్తించు; నొక్క తేజంబు బహురంధ్రం బులం గానంబడు వడువున నొక్క పరమాత్మ పెక్కువిధంబుల భావిం పంబడు; హాటకంబు పెక్కురూపంబులం గలదైన, నేకంబయిన తెఱం గునఁ బరమాత్మ నేకంబుగా భావింపవలయు; నేత్రంబులకు మేఘావర ణంబు దలంగి నప్పుడు భాస్కరమండలంబు గనిపించు కరణి బంధ హేతువైన యహంకారం బాత్మజ్ఞానంబునం దిరస్కృతంబైన యప్పుడే పరమాత్మ నిర్మలంబయి తోఁచు; నా పరమాత్మను నిరంతరంబును దలంచుచు, యోగులు తదేకాయత్తచిత్తులై యుందురు; కాలవేగం బున సర్వప్రపంచంబునకు నవస్థాంతరంబులు గల్గుచుండుఁ; బరమేశ్వర మూర్తి యైన కాలంబున నభంబునం బగలు తారకంబులు గానరాని కరణిం గానంబడక, కల్పావస్థలు చరించు; నిత్య నైమిత్తిక ప్రాకృతికా త్యంతికంబులని ప్రళయంబు చతుర్విధంబులైపరఁగు; నందులంగలుగు నారాయణుని లీలావతారంబులఁ గమలభవ భవాదులయిన వచింపనో పరు; నే నెఱింగినయంతయుం జెప్పితి; సంసారసాగరంబు దాఁట హరి కథ యనెడు నావయ సహాయంబు గాని వేఱొకటి లే" దని చెప్పి.

12-25-ఉ. "ఏను మృతుండ నౌదు నని యింత భయంబు మనంబులోపలన్

మానుము; సంభవంబు గల మానవకోట్లకుఁ జావు నిత్యమౌఁ;
గాన హరిం దలంపు; మికఁ గల్గదు జన్మము నీకు ధరిత్రిపైఁ;
మానవనాథ! పొందెదవు మాధవలోకనివాససౌఖ్యముల్.

తక్షకదష్టుడైన పరీక్షిన్మృతి

12-26-వ. రాజేంద్రా! జరామరణ హేతుకంబయిన శరీరంబుననుండు జీవుండు
ఘటంబులలోఁ గనంబడు నాకాశంబు ఘటనాశంబయిన మహాకాశంబు
నం జేరు తెఱంగున, శరీరపతనంబగుడు నీశ్వరుం గలయుఁ; దైలనాశ
పర్యంతంబు వర్తి తేజంబుతోడ వర్తించు కరణి దేహకృతం బగు భవంబు
రజస్సత్త్వతమోగుణంబులచేతం బ్రవర్తించు; నాత్మ నభంబు మాడ్కి
ధ్రువంబై యనంతంబై వ్యక్తావ్యక్తంబులకుఁ బరంబై యుండు; నిట్లాత్మ నా
త్మస్థునిఁ గా జేసి, హరి నిజాకారంబు భావించుచుండుట విశేషంబు;
నిన్నుఁ దక్షకుండు గఱవ సమర్థుండు గాఁడు; హరిం దలంపుము; ధన
గృహదారాపత్యక్షేత్రపశుప్రకరంబుల వర్జించి, సమస్తంబు నారాయణా
ర్పణంబు సేసి, విగతశోకుండవై నిత్యంబును హరిధ్యానంబు సేయు"
మని వినిపించిన రాజేంద్రుండును గుశాసనాసీనుండై జనార్దనుం జింతిం
చుచుండెఁ; నంత శుకుండును యథేచ్ఛావిహారుండయి చనియెఁ; నిటఁ
గ్రుద్ధుండైన బ్రాహ్మణోత్తమునిచేఁ బ్రేరితుండైన తక్షకుండు ద్విజరూపం
బుఁ దాల్చి, పరీక్షిద్వధార్థంబుగా నేతెంచుచుండి మార్గమధ్యంబునఁ గాశ్య
పుండను సర్వవిషహరణసమర్థుండగు నొక్క విప్రునింగని యతని నపరి
మిత ధనప్రదానంబునఁ ద్రుప్తుం గావించి, పరీక్షిన్నికటంబునకు రాకుం
డున ట్లొనర్చి, యంతటఁ బరీక్షిన్మహారాజు చెంతనున్నవారల చేతి కొక్క
ఫలం బిచ్చి చనిన, వారా ఫలంబు రాజున కిచ్చిన నతం డా ఫలంబు నా
స్వాదించినం గ్రిమిరూపంబున నందుండి వెడలి మహాభయంకరరూపం
బునం గాకోదరంబై రాజుం గఱచిన నతండు నా క్షణంబ విషాగ్నిచే భస్మీ
భూతుం డయ్యెఁ; నట్టి యవసరంబున భూమ్యంతరిక్షంబుల నుండు

నిఖిలప్రాణు లాశ్చర్యకరం బగు తన్మరణంబు గని హాహారవంబులు సేసి; రంత నీ యర్థంబు నతని తనయుం డైన జనమేజయుండు విని క్రోధావేశంబున సర్పప్రళయం బగు నట్లు యజ్ఞంబు సేయుచుండ సహస్రసంఖ్యలు గల సర్పంబులు హతంబు లయ్యె; నా సమయంబునఁ దక్షకుండు రాక వాసవాలయంబున నుండుట యెఱింగి "సహేంద్రతక్షకాయానుబ్రూహి" యను ప్రైషవాక్యంబు నొడువు నంతఁ; దక్షక సహితుండయి విమానముతో నింద్రుండు స్థానభ్రంశంబు నొంది పడుచుండ, నత్తఱి నాంగీరసుం డేతెంచి పరీక్షిత్తనయుని బహుభంగులం గీర్తించి.

సర్పయాగ విరమణ

12-27-చ.

మృతియును జీవనంబు నివి మేదినిలోపల జీవకోటికిన్
సతతము సంభవించు; సహజం బిది; చోర హుతాశ సర్ప సం
హతులను దప్పి నాఁకటను బంచత నొందు నట్టి జీవుఁడున్
వెతలను బూర్వకర్మ భవవేదన లొందుచుఁ గుందు నెప్పుడున్.

12-28-వ.

అట్లుగావున నసంఖ్యంబులైన దందశూకంబులు హతం బయ్యె; శాంతమానసుండ వై, క్రోధంబు వర్జింపు మనిన గురూపదిష్ట ప్రకారంబున సర్పయాగంబు మాని యుండె; నంత దేవతలు గుసుమవృష్టిఁ గురియించి; రా రాజన్యుండు మంత్రిసమేతుండై నగరప్రవేశంబు సేసె; బాధ్యబాధకలక్షణంబులు గల విష్ణుమాయా చోదిత గుణవ్యాపారంబుల నాత్మమోహపడుం గావున, నట్టి మాయావికారంబులం బరిత్యజించి, తదాశ్రయీకృతమానసుండై వర్తించుచు, పరనిందసేయక, వైరంబు వర్జించి, భగవత్పదాంభోజభక్తి సంయుక్తుండై తిరుగునతండు హరిపదంబుఁ జేరు; నని చెప్పి వెండియు సూతుండు పరమ హర్ష సమేతుండై శౌనకునకిట్లనియె.

పురాణానుక్రమణిక

12-29-క.

“ధారుణిఁ బారాశర్యున
కార్యులు పైలుఁడు సుమంతు జైమిని మునులున్
ధీరుఁడు వైశంపాయనుఁ
డారయ నలువురును శిష్యులై యుండిరొగిన్.

12-30-వ.

వారలు ఋ గ్యజు స్సా మాథర్వంబు లనియెడు నాలుగు వేదంబుల వ్యాసోపదిష్టక్రమంబున లోకంబులం బ్రవర్తింపఁ జేసి” రని చెప్పిన, నా క్రమం బెట్లని శౌనకుం డడిగిన సూతుండు సెప్పందొడంగె;” నాదియందుఁ జతుర్ముఖుని హృదయంబున నొక నాదం బుద్భవించె; నది వృత్తి నిరోధంబువలన మూర్తీభవించి వ్యక్తంబుగాఁ గనుపట్టె; నట్టి నాదోపాసనవలన యోగిజనంబులు నిష్పాపులై ముక్తినొందుదు; రందు నోంకారంబు జనియించె; నదియె సర్వమంత్రోపనిష న్మూలభూత యగు వేదమాత యని చెప్పంబడు; నా యోంకారంబు త్రిగుణాత్మకంబై యకారోకారమకారంబులనెడు త్రివర్ణరూపం బై ప్రకాశించుచుండె; నంత భగవంతుం డగు నజుండా ప్రణవంబువలన స్వరస్పర్శాంతస్థోష్మాది లక్షణ లక్షితం బగు నక్షర సమమ్నాయంబు గల్పించి, తత్సహాయ్యంబునం దన వదన చతుష్టయంబువలన వేదచతుష్టయంబుగలుగంజేసె; నంత నతని పుత్రులగు బ్రహ్మవాదులా వేదంబులం దదుపదిష్ట ప్రకారంబుగా నభ్యసించి, యాక్రమంబున వారలు దమ శిష్యపరంపరలకునుపదేశించి; రట్లు వేదంబులు సమగ్రంబుగాఁ బ్రతియుగంబున మహర్షులచే నభ్యసింపంబడియె; నట్టి వేదంబులు సమగ్రంబుగఁ బఠియింప నశక్తులగు వారలకు సాహాయ్యంబు సేయుటకై ద్వాపరయుగాదియందు భగవంతుండు సత్యవతీదేవి యందుఁ బరాశర మహర్షికి సుతుండై యవతరించి, యా వేదరాశిం గ్రమమ్మున ఋుగ్యజుస్సామాథర్వంబు లన నాలుగు విధంబులుగ విభజించి, పైల వైశంపాయన జైమిని సుమంతు లనియెడు శిష్యవరులకుఁ గ్రమంబుగనా వేదంబులనుపదేశించె; నందు బైలమహర్షి సేకొన్న ఋుగ్వే

దం బనంతంబు లగు ఋక్కులతోఁ జేరి యుండుటం జేసి బహ్వృచశాఖ యని చెప్పంబడు; నంత నా పైలుం డింద్రప్రమితికి భాష్కలునకు నుపదేశించె; బాష్కలుం డా సంహితం జతుర్విధంబులుఁ గావించి శిష్యులగు బోధ్యుండు యాజ్ఞవల్క్యుండుఁ బరాశరుండు నగ్నిమిత్రుండు నను వారికి నుపదేశించె; నింద్రప్రమితి దనసంహిత మాండూకేయున కుపదేశించె; మాండూకేయుండు దేవమిత్రుండనువానికిం జెప్పె; నతనికి సౌభర్యాది శిష్యులనేకులై ప్రవర్తిల్లి; రందు సౌభరిసుతుండు శాకల్యుండు దా నభ్యసించిన శాఖ నైదు విధంబులుగ విభజించి; వాత్స్యుండు మౌద్గల్యుండు శాలీయుండు గోముఖుండు శిశిరుం డనెడు శిష్యుల కుపదేశించె; నంత జాతుకర్ణి యనువానికి వా రుపదేశింప నతండు బలాకుండు పైంగుండు వైతాళుండు విరజుం డనువారి కుపదేశించె; నదియునుంగాక మున్ను వినిపించిన బాష్కలుని కుమారుండైన బాష్కలి వాలఖిల్యాఖ్యసంహితను బాలాయని గార్గ్యుండు కాసారుం డనువారలకుం జెప్పె; ని త్తెఱంగున బహ్వృచసంహిత లనేక ప్రకారంబులం బూర్వోక్త బ్రహ్మర్షులచే ధరియింపంబడె; యజుర్వేదధరుం డగు వైశంపాయనుని శిష్యసంఘంబు నిఖిల క్రతువులనాధ్వర్యకృత్యంబుచేఁ దేజరిల్లరి; మఱియు నతని శిష్యుఁడగు యాజ్ఞవల్క్యుండు గుర్వపరాధంబు సేసిన, నా గురువు కుపితుం డై యధీతవేదంబుల మరలం దనకిచ్చి పొమ్మనిన నతండు దాను జదివిన యజుర్గణంబును దదుక్తక్రమంబునఁ గ్రక్క, నవి రుధిరాక్తంబగు రూపంబు దాల్చిన యజుర్గణాధిష్ఠిత శాఖాధిదేవతలు తిత్తిరిపక్షులై వానిని భుజియించిరి; దానంజేసి యా శాఖలు తైత్తిరీయంబు లయ్యె; నంత నిర్వేదియగునా యాజ్ఞవల్క్యుం డపరిమిత నిర్వేదంబు నొంది, యుగ్రతపంబున సూర్యుని సంతుష్టుం గావింప, నతండు సంతసిల్లి హయ రూపంబుఁ దాల్చి యజుర్గణంబు నతని కుపదేశించె; గావున నది వాజసనేయశాఖ యని వాక్రువ్వంబడె; నంత నా యజుర్గణంబు కాణ్వ మాధ్యందినాదులచే నభ్యసింపంబడె; నిట్లు యజుర్వేదంబు లోకంబునఁ బ్రవర్తిల్లె; సామవేదాద్వేత యగు జైమినిమహర్షి దన సుతుండగు సుమంతునికి నుపదేశించె; నతఁడు సుకర్ముండను తన సుతునకుఁ దెలిపె; నతం డా వేద

మును సహస్రశాఖలుగా విభజించి, కోసలుని కుమారుండైన హిరణ్యనాభునికిని, దన కుమారుండగు పౌష్యంజి యనువానికి నుపదేశించె; నంత వారిరువురును బ్రహ్మవేత్తలగు నావంత్యులు నుదీచ్యులను నేనూర్గురికి నుపదేశించి, వారిని సామవేదపారగులంగాఁ జేసి; రిట్లు సామవేదంబు లోకంబున వినుతి నొందె; మఱియు నథర్వవేత్త యగు సుమంతుమహర్షి దానిం దన శిష్యున కుపదేశింప నతండు వేదదర్శుండు పథ్యుండను శిష్యుల కుపదేశించె; నందు వేదదర్శుఁడనువాఁడు శౌల్కాయని బ్రహ్మబలి నిర్ధోషుండు పిప్పలాయనుండను వారలకును,బథ్యుండనువాఁడు కుముదుండు శునకుండు జాబాలి బభ్రు వంగిరసుండు సైంధవాయనుండనువారలకు నుపదేశించి ప్రకాశంబు నొందించె; నిత్తెఱంగున నథర్వవేదంబు వృద్ధినొందె: నిట్లఖిల వేదంబుల యుత్పత్తి ప్రచారక్రమంబులెఱింగించితి; నింకం బురాణక్రమంబెట్టులనిన వినిపింతు, వినుము; లోకంబునఁ బురాణప్రవర్తకు లనం బ్రసిద్ధులగు త్రయ్యారుణి కశ్యపుండు సావర్ణి యకృతవ్రణుండు వైశంపాయనుండు హారీతుం డనునార్గురు మజ్జనకుండును వ్యాసశిష్యుండును నగు రోమహర్షణునివలన గ్రహించి; రట్టి పురాణంబు సర్గాది దశలక్షణలక్షితంబుగా నుండు; మఱియుగొంద ఱాపురాణంబు పంచలక్షణ లక్షితంబనియుఁబలుకుదురు; రట్టి పురాణ నామానుక్రమంబుఁ బురాణవిదులగు ఋషులు సెప్పెడు తెఱంగుననెఱింగింతు; వినుము, బ్రాహ్మంబు పాద్మంబు వైష్ణవంబు శైవంబు భాగవతంబు భవిష్యోత్తరంబు నారదీయంబు మార్కండేయం బాగ్నేయంబు బ్రహ్మకైవర్తంబు లైంగంబు వారాహంబు స్కాందంబు వామనంబు కౌర్మంబు మాత్స్యంబు బ్రహ్మాండంబు గారుడంబు నని పదునెనిమిది మహాపురాణంబులు, మఱియునుపపురాణంబులుంగలవు; వీనిం లిఖించినంజదివిన వినిన దురింతంబు లడంగు" నని సూతుండు శౌనకాదులకుం జెప్పిన వారు "నారాయణగుణ వర్ణనంబును దత్కథలును జెప్పితి; వింక దోషకారులుఁ బాపమతులు నెవ్విధంబున భవాబ్ధిం దరింతురు,రా క్రమంబు వక్కాణింపవే" యని యడిగిన నెఱింగింపం దలంచి యిట్లనియె.

మార్కండేయోపాఖ్యానంబు

12-31-క.
“తొల్లిటి యుగమునఁ దపములఁ
బల్లిదులగు ఋషుల మహిమ భాషింపఁగ రం
జిల్లెడు మార్కండేయుం
డుల్లంబున హరిని నిలిపి యుడుగక బ్రదికెన్.

12-32-వ.
లోకంబులు గల్పాంతసమయంబునం గబంధమయంబులయి, యంధ
కార బంధురంబులయి యున్నయెడ నేకాకి యయి చరించుచు బాలా
ర్కకోటి తేజుం డయిన బాలుని హృదయంబునం బ్రవేశించి యనేక
సహస్ర వత్సరంబులు దిరిగి వటపత్రశాయి యయిన య బ్బాలునిఁ
గ్రమ్మఱఁ గనియె” నని చెప్పిన శౌనకాదులు సూతునిం గనుగొని, “యా
మునీంద్రునకు నీ ప్రభావం బెట్లుగలిగె?”నని యడిగిన నతం డిట్లనియె.

12-33-క.
భూవినుత! బ్రహ్మచర్యము
దా వదలక నిష్ఠచేతఁ దథ్యము గాఁగన్
భావించి హరిఁదలంచుచుఁ
గోవిదనుతుఁడై మృకండు గుణముల వెలసెన్.

12-34-వ.
ఇట్లుదపంబు సేయునతనికి హరిహరులు ప్రత్యక్షంబయి “వరం బడుగు”
మనిన గుణగణాఢ్యుం డయిన కుమారు నడిగిన ”నట్ల కాక” యని య
తండు గోరిన వరంబిచ్చి యంతర్థానంబు నొంది; రనంతరంబ యమ్ముని
కి మార్కండేయుం డుదయించి నియమ నిష్ఠా గరిష్ఠు డయి యుండ;
మృత్యువు వానిం బాశబద్ధుం జేసిన నెదిర్చి మిత్తిని ధిక్కరించి, పదివేల
హాయనంబులు తపంబు సలుప, నింద్రుండు భయంపడి య మ్ముని
వరుని యుగ్రతపంబు భంగపఱచుటకు దేవతాంగనలం బంప, వారే
తెంచునెడఁ బుష్పఫలభరితంబును; మత్తమధుకర శుక పికాది శకుం
తలారవ నిరంతర దిగంతరంబును; జాతివైర రహిత మృగ పక్షికుల

సంకులంబును, సారస చక్రవాక బక క్రౌంచ కారండవ కోయష్టి కాది జలవిహంగమాకులిత సరోవర సహస్ర సందర్శనీయంబును నగు నా తపోవనంబున జటావల్కలధారి యై హవ్యవాహనుండునుంబోలెఁ దపంబు సేయు మునీంద్రునిం గని యయ్యంగనలు వీణావేణు వినోద గానంబుల నలవరింప మెచ్చక ధీరోదాత్తుం డగు న మ్మునీంద్రుని గెల్వనోపక యింద్రుని కడకుం జని; రంత హరి యతని తపంబునకుఁ బ్రసన్నుండై యావిర్భవించినం గనుగొని "దేవా! నీ దివ్యనామస్మరణం బునంజేసి యీ శరీరంబుతోడన యనేక యుగంబులు బ్రదుకు నట్లు గాఁజేయవే" యనినం గరుణించి యిచ్చుటయును.

12-35-తే.
జగము రక్షింప జీవులఁ జంప మనుపఁ
గర్తవై సర్వమయుఁడవై కానిపింతు
వెచట నీ మాయఁ దెలియంగ నెవ్వఁ డోపు?
విశ్వసన్నుత! విశ్వేశ! వేదరూప!

12-36-మ.
బలభిన్ముఖ్య దిశాధినాథవరులున్ ఫాలాక్ష బ్రహ్మాదులున్
జలజాతాక్ష! పురంద రాది సురులుం జర్చించి నీ మాయలం
దెలియన్ లేరఁట! నా వశంబె తెలియన్?దీనార్తినిర్మూల! యు
జ్జ్వలపంకేరుహపత్రలోచన! గదాచక్రాంబుజాద్యంకితా!

12-37-వ.
అని వినుతించి, "దేవా! నీ మాయం జేసి జగంబు భ్రాంతం బై యున్న యది; యిది దెలియనానతీవలయు"నని యడిగిన నతండు నెఱింగించి చనియె, మునియును శివపూజ సేయుచు హరిస్మరణంబు సేయ మఱచి శతవర్షంబులు ధారాధరంబులు ధారావర్షంబుచే ధరాతలంబు నింప, జలమయంబై యంధకారబంధురబైన, నంత నా తిమిరంబునం గన్నుగానక భయంపడి యున్నయెడ నా జలమధ్యంబున నొక వట పత్రంబునం బద్మరాగ కిరణపుంజంబుల, రంజిల్లు పాదపద్మంబులుగల

బాలునిం గని, మ్రొక్కి యతని శరీరంబు ప్రవేశించి, యనేక కాలం బనం
తం బగు జఠరాంతరంబునం దిరిగి; యతని చరణారావింద సంస్మర
ణంబు సేసి; వెలువడి కౌఁగలింపంబోయిన మాయఁ గైకొని యంతర్ధానం
బునొంద; మునియు నెప్పటియట్ల స్వాశ్రమంబు సేరి తపంబు సేయు
చున్న సమయంబున.

12-38-చ.
నిలిచిన శంకరుం గనియు నిత్యసుఖంబుల నిచ్చు గౌరి యి
మ్ముల "హర! భూతిభూషణసముజ్జ్వలగాత్రునిఁ గంటె, యెంతయున్
వలనుగ వానితోడ నొక వాటపుమాటను బల్కఁగాఁ దగున్
సలలితమైన యీ తపసి జాడ వినంగడు వేడ్క యయ్యెడిన్."

12-39-వ.
అనిన శంకరుండును శాంకరీసమేతుం డయి నభంబుననుండి ధరణీ
తలంబునకు నేతెంచి యితరంబు గానక యేకాగ్రచిత్తుండగు న మ్మునిం
గని తన దివ్యయోగమాయా ప్రభావంబుచేత నతని హృదయంబునం
బ్రవేశించి చతుర్బాహుండును, విభూతి రుద్రాక్షమాలికాధరుండును,
త్రిశూల డమరుకాది దివ్యసాధన సమేతుండును, వృషభవాహనా
రూఢుండును, నుమాసమేతుండునై తన స్వరూపంబు గనంబఱచిన
విస్మయంబునొంది య మ్ముని యా పరమేశ్వరుని ననేక ప్రకారంబుల
స్తుతియించిన, నప్పు డమ్ముని తపఃప్రభావంబునకు మెచ్చి "మహాత్మా!
పరమశైవుండ" వని పరమేశ్వరుం డానతిచ్చిన మార్కండేయుండును
శంకరునిరీక్షించి, "దేవా! హరిమాయాప్రభావంబు దుర్లభం; బయ్యది భవ
త్సందర్శనంబునంగంటి; నింతియచాలు; నైననొక్కవరంబు గోరెద; నారా
యణచరణాంబుజ ధ్యానంబును, మృత్యుంజయంబునుం గలుగు నట్లు
గాఁగృప సేయవే" యని ప్రార్థించినఁ గృపాసముద్రుండై "యట్లగాక" యని
"జరారోగవికృతులు లేక కల్పకోటి పర్యంతంబు నాయువుం, బురుషోత్త
ముని యనుగ్రహంబుఁ గలుగు" నని యానతిచ్చి యమ్మహాదేవుం డంత
ర్ధానంబు నొందె" నని చెప్పి యీ మార్కండేయోపాఖ్యానంబు వ్రాసిన

వినినం జదివినను మృత్యువుదొలంగు నని మఱియు నిట్లనియె; హరి
పరాయణుం డగు భాగవతుండు దేవతాతంర మంత్రాంతర సాధనాంత
రంబులు వర్జించి, దుర్జనులం గూడక నిరంతరంబు నారాయణ గోవిం
దాది నామస్మరణంబు సేయుచునుండె నేని నట్టి పుణ్యపురుషుండు
వైకుంఠంబున వసియించు; మఱియు హరి విశ్వరూపంబును జతు
ర్విధ వ్యూహాభేదంబును, జతుర్మూర్తులును, లీలావతారంబులును
జెప్ప నగోచరంబు లనిన శౌనకుం డిట్లనియె.

12-40-క. హరికథలు, హరిచరిత్రము,
హరిలీలావర్తనములు నంచిత రీతిం
బరువడి నెఱిఁగితి మంతయుఁ
సురనుత! యనుమాన మొకటి సొప్పడెడి మదిన్.

ద్వాదశాదిత్యప్రకారంబు

12-41-వ. "అది యెయ్యది యనిన లోకచక్షువు చైత్రమాసంబు మొదలుగా నేయే
మాసంబున నేయే నామంబునం బ్రవర్తించుం; జెప్పవే" యని యడిగినఁ
"జైత్రంబుననుండి చైత్రాది ద్వాదశమాసంబుల సౌరగణ సప్తకం బీశ్వర
నియుక్తంబై నానాప్రకారంబుల సంచరించు; నా క్రమంబు దొల్లి శుకుండు
విష్ణురాతునికిఁ దెలిపిన చందంబునం జెప్పెద" నని సూతుండి ట్లనియె
"శ్రీమన్నారాయణ స్వరూపుం డగు మార్తాండుం డేక స్వరూపుం డైన,
నతనిం గాల దేశ క్రియాది గుణములం బట్టి ఋషు లనేక క్రమంబులఁ
నభివర్ణించి భావించుచున్నవా; రా ప్రకారం బెట్లనినఁ జైత్రంబున సూర్యుం
డు ధాత యను నామంబు దాల్చి కృతస్థలి హేతి వాసుకి రథకృత్తు
పులస్త్యుండు తుంబురుండు ననెడు పరిజనులతోఁ జేరికొని సంచరించు;
వైశాఖంబున నర్యముండను పేరు వహించి పులహుం డోజుండు ప్రహేతి
పుంజికస్థలి నారదుండు కంజనీరుం డను ననుచరసహితుండై కాలంబు

గడుపుచుండు; జ్యేష్ఠంబున మిత్రాభిదానంబున నత్రి పౌరుషేయుండు తక్షకుండు మేనక హాహా రథస్వనుండను పరిజనులతోడం జేరి వర్తించుచుండు; నాషాఢంబున వరుణుండను నాహ్వయంబు నొంది వసిష్టుండు రంభ సహజన్యుండు హూహూవు శుక్రుండు చిత్రస్వనుండను సహచరసహితుండై కాలక్షేపంబు సేయుచుండు; శ్రావణంబున నింద్రుండను నామంబుచే వ్యవహృతుండై విశ్వవసువు శ్రోత యేలాపుత్రుం డంగిరసుండు ప్రమ్లోచ చర్యుండను సభ్యులతోఁ జేరి కాలంబు గడుపుచుండు; భాద్రపదంబున వివస్వంతుండను నామంబు దాల్చి యుగ్రసేనుండు వ్యాఘ్రుం డాసారుణుండు భృగు వనుమ్లోచ శంఖపాలుండు లోనుగాఁ గల పరిజనులతో నావృతుండై కాలయాపనంబు సేయుచు నుండు.

12-42-క.

ధరలోఁ ద్వష్ట్రాహ్వయమును
నిరవుగ ధరియించి ధాత్రికింపుదలిర్పం
జరియించుచు నభమందున్
సరసిజహితుఁడాశ్వయుజము సయ్యనఁగడుపున్

12-43-వ.

ఈ మాసంబున ఋచీకతనయుండు కంబళాశ్వుండు తిలోత్తమ బ్రహ్మోపేతుండు శతజిత్తు ధృతరాష్ట్రుం డిషంభరులను సభ్యులతోడఁ గూడి కాలంబు గడుపుచుండుఁ; గార్తికమాసంబున విష్ణువని వ్యవహరింపఁబడి యశ్వతరుండు రంభ సూర్యవర్చసుఁడు సత్యజిత్తు విశ్వామిత్రుండు మఘాపేతుఁ డను పరిజనవర్గంబుతోఁ గూడి కాలంబు నడపుచుండు; మార్గశిరంబునం దర్యమ నామ వ్యవహృతుండై కశ్యపుండు తార్‌క్ష్యుండు ఋతసేనుం డూర్వశి విద్యుచ్ఛత్రుఁడు మహాశంఖుం డనెడు ననుచరులం గూడి చరించుచుండుఁ; బుష్యమాసంబున భగుండను నామంబు దాల్చి స్ఫూర్జుం డరిష్టనేమి యూర్ణుం డాయువు కర్కోటకుండు పూర్వచిత్తి యనెడు సభ్యజనపరివృతుండై కాలక్షేపంబు సేయుచునుండు; మాఘమాసంబునఁ బూషా హ్వయంబు వహించి ధనంజ

యుండు వాతుండు సుషేణుండు సురుచి ఘృతాచి గౌతముండను
పరిజనపరివృతుండై చరియించుచు నుండు.

12-44-క.
క్రతు నామంబు ధరించియుఁ
జతురతఁ బాలించుచుండుఁ జాతుర్యకళా
రతుఁడై సహస్రకిరణుఁడు
మతియుతు లౌననఁ దపస్యమాసము లీలన్.

12-45-వ.
అందు వర్చసుండు భరద్వాజుండు పర్జన్యుండు సేనజిత్తు విశ్వుం డైరా
వతుండనువారలతో నెనసి కాలయాపనంబు సేయుచుండు; నిట్లు ద్వా
దశమాసంబుల నపరిమేయవిభూతులచేఁ దేజరిల్లుచు నుభయ సంధ్య
లనుపాసించు జనుల పాపసంఘంబుల నున్మూలనంబు సేయుచుఁ,
బ్రతిమాసంబును బూర్వోక్త పరిజన షట్కంబు వెంటనంట నుభయలోక
నివాసులగు జనంబుల కైహి కాముష్మికఫలంబుల నొసంగుచు ఋగ్యజు
స్సామా ధర్వణ మంత్రంబులఁ బఠియించుచు, ఋషి సంఘంబులు
స్తుతియింపఁ బురోభాగంబున నప్సరస లాడ, గంధర్వులు పాడ, బ్రహ్మ
వేత్తలగు నఱువది వేవురు వాలఖిల్యమహర్షు లభిముఖులై నుతించు
చునరుగ, నధిక బలవేగ విరాజమానంబులగు నాగరాజంబులు రథో
న్నయనంబు సలుప, బాహాబల ప్రతిష్ఠాగరిష్ఠులగు నైరృత శ్రేష్ఠులు రథ
పృష్ఠభాగంబు మోచి త్రోయుచుండ ననాది నిధనుండగు నాదిత్యుండు
ప్రతికల్పంబున నిట్లు కాలయాపనంబుసేయుచుఁ దేజరిల్లుచుండు; నట్లు
గావున నివి యన్నియు వాసుదేవమయంబులుగాఁ దెలియు" మని
పౌరాణికోత్తముం డగు సూతుండు శుకయోగీంద్రుండు ప్రాయోపవిష్టుం
డగు పరీక్షిన్నరపాలున కుపదేశించిన తెఱంగున నైమిశారణ్య వాసు
లగు శౌనకాది ఋషిశ్రేష్ఠులకుఁ దెలిపె; నిట్టి పురాణరత్నం బగు భాగవ
తంబు వినువారును బఠియించువారును లిఖియించు వారును నా
యురారోగ్యైశ్వర్యంబులు గలిగి విష్ణుసాయుజ్యంబు నొందుదు; రది

యునుంగాక.

12-46-తే.
పుష్కరం బందు ద్వారకాపురము నందు
మథుర యందును రవిదిన మందు నెవఁడు
పఠన సేయును రమణతో భాగవతము
వాఁడు తరియించు సంసారవార్ధి నపుడ.

12-47-క.
శ్రీరమణీరమణ కథా
పారాయణచిత్తునకును బతికిఁ బరీక్షి
ద్భూరమణున కెఱింగించెను
సారమతిన్ శుకుఁడు ద్వాదశస్కంధములన్.

పురాణగ్రంథ సంఖ్యలు

12-48-వ. మఱియు నష్టాదశపురాణంబు లందలి గ్రంథసంఖ్య లెట్లనిన బ్రహ్మపురాణంబు దశసహస్రగ్రంథంబు; పాద్మంబేఁ బదియైదువేలు; విష్ణుపురాణంబిరువదిమూఁడుసహస్రంబులు; శైవంబు చతుర్వింశతిసహస్రంబులు; శ్రీభాగవతం బష్టాదశసహస్రంబులు; నారదంబు పంచవింశతిసహస్రంబులు; మార్కండేయంబు నవసహస్రంబు; లాగ్నేయంబు పదియేను వేలనన్నూఱు; భవిష్యోత్తరంబు పంచశతాధికచతుర్దశసహస్రంబులు; బ్రహ్మకైవర్తం బష్టాదశసహస్రంబులు; లైగం బేకాదశసహస్రంబులు; వారాహంబు చతుర్వింశతిసహస్రంబులు; స్కాదం బెనుబదియొక్కవేలనూఱు; వామనంబు దశసహస్రంబులు; కౌర్మంబు సప్తదశసహస్రంబులు; మాత్స్యంబు చతుర్దశసహస్రంబులు; గారుడంబు పందొమ్మిది సహస్రంబులు; బ్రహ్మాండంబు ద్వాదశసహస్రంబు లిట్లు చతుర్లక్షగ్రంథ సంఖ్యాప్రమాణంబులంబ్రవర్తిల్లు నీ పదునెనిమిది పురాణంబుల మధ్యంబున నదుల యందు భాగీరథి విధంబున, దేవతల యందుఁ బద్మగ

ర్భుని మాడ్కిఁ, దారకలందుఁగళానిధి గరిమ, సాగరంబులందు దుగ్ధార్ణ
వంబు చందంబున, నగంబులను హేమనగంబు భాతి, గ్రహంబుల
విభావసుకరణి, దైత్యులందుఁ బ్రహ్లాదుని భంగి, మణులందుఁ బద్మరాగం
బురేఖ, వృక్షంబులందు హరిచందనతరువు రీతి, ఋషులందు నారదు
మాడ్కి, ధేనువులందు గామధేనువు పోల్కి, సూక్ష్మంబులందు జీవుని
తెఱంగున, దుర్జయంబు లందు మనంబు చొప్పున, వసువు లందు
హవ్యవాహనుని పోఁడిమి, నాదిత్యులందు విష్ణువు కరణి, రుద్రుల
యందు నీలలోహితుని రీతిని, బ్రహ్మలందు భ్రుగువు సొబగున,
సిద్ధుల యందుఁ గపిలుని లీల, నశ్వంబులందుఁ నుచ్చైశ్శ్రవంబులాగున,
దర్వీకరంబులందు వాసుకి రూపంబున, మృగములందుఁ గేసరి చెలు
వున, నాశ్రమంబులందు గృహస్థాశ్రమంబు క్రియ, వర్ణంబులలో నోంకా
రంబు నిరువున, నాయుధంబులఁ గార్ముకంబు సోయగంబున, యజ్ఞం
బుల జపయజ్ఞంబు చాడ్పున, వ్రతంబులం దహింస కరణి, యోగంబు
లం దాత్మయోగంబు రమణ, నోషధుల యందు యవల సొబగున,
భాషణంబులందు సత్యంబు తేవ, ఋతువులందు వసంతంబు ప్రౌఢి,
మాసంబులందు మార్గశీర్షంబు మహిమ, యుగంబులందుఁ గృతయు
గంబు నోజఁ దేజరిల్లు; నిట్టి భాగవతపురాణంబు పఠియించి విష్ణుసాయు
జ్యంబుఁ బొందుదు; రని మఱియు నిట్లనియె.

12-49-క.
"సకలాగమార్థ పారగుఁ
డకలంక గుణాభిరాముఁ డంచిత బృందా
రక వంద్య పాదయుగుఁ డగు
శుకయోగికి వందనంబు సొరిది నొనర్తున్.

12-50-సీ.
సకలగుణాతీతు సర్వజ్ఞ సర్వేశు
నఖిలలోకాధారు, నాదిదేవుఁ
బరమదయారసోద్భాసితుఁ ద్రిదశాభి

వందిత పాదాబ్జు వనధిశయను
నాశ్రితమందారు నాద్యంతశూన్యుని
వేదాంతవేద్యుని విశ్వమయునిఁ
గౌస్తుభ శ్రీవత్స కమనీయవక్షుని
శంఖ చక్ర గదాసి శార్ఙ్గధరుని

12-50.1-తే. శోభనాకారుఁ బీతాంబరాభిరాము
రత్నరాజితమకుటవిభ్రాజమానుఁ
బుండరీకాక్షు మహనీయ పుణ్యదేహుఁ
దలతు నుతియింతు దేవకీతనయు నెపుడు."

12-51-మ. అని యీ రీతి నుతించి భాగవత మాద్యంతంబు సూతుండు సె
ప్పిన సంతుష్టమనస్కు లై విని మునుల్ ప్రేమంబునం బద్మనా
భునిఁ జిత్తంబున నిల్పి తద్గుణములన్ భూషించుచున్ ధన్యులై
చని రాత్మీయ నికేతనంబులకును త్సాహంబు వర్ధిల్లఁగన్.

పూర్ణి

12-52-క. జనకసుతాహృచ్చోరా!
జనకవచోలబ్ధవిపినశైలవిహారా!
జనకామితమందార!
జననాదికనిత్యదుఃఖచయసంహారా!

12-53-మా. జగదవనవిహారీ! శత్రులోకప్రహారీ!
సుగుణవనవిహారీ! సుందరీమానహారీ!
విగతకలుషపోషీ! వీరవర్యాభిలాషీ!
స్వగురుహృదయతోషీ! సర్వదాసత్యభాషీ!

12-54-గ. ఇది శ్రీ పరమేశ్వరకరుణాకలిత కవితావిచిత్ర కేసనమంత్రిపుత్ర సహజ పాండిత్య పోతనామాత్య ప్రియశిష్య వెలిగందల నారయణ నామధేయ ప్రణీతంబైన శ్రీ మహాభాగవతంబను మహాపురాణంబు నందు రాజుల యుత్పత్తియు, వాసుదేవ లీలావతార ప్రకారంబును, గలియుగధర్మ ప్రకారంబును, బ్రహ్మప్రళయ ప్రకారంబును, బ్రళయ విశేషంబులును, దక్షకునిచే దష్టుండై పరీక్షిన్మహారాజు మృతినొందుటయు, సర్పయాగంబును, వేదవిభాగక్రమంబును, బురాణానుక్రమణికయు, మార్కండేయోపాఖ్యానంబును, సూర్యుండు ప్రతిమాసంబును వేర్వేఱు నామంబుల వేర్వేఱు పరిజనంబులతో జేరుకొని సంచరించు క్రమంబును, తత్తత్పురాణగ్రంథసంఖ్యలు నను కథలుగల ద్వాదశస్కంధము, శ్రీమహాభాగవత గ్రంథము సమాప్తము.

ఓం సాయిభగవానార్పణమస్తు॥

ఓం। ఓం। ఓం॥

సర్వేజనాస్సుఖినోభవంతు॥